СОНЦА:

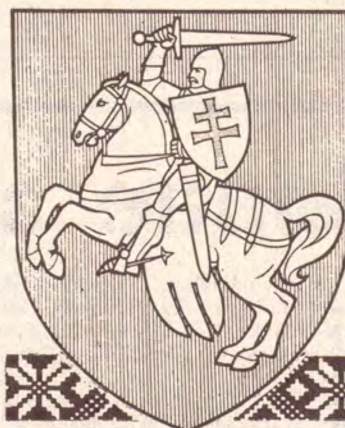
Усход, захад, даўжыня дня:
Мінск — 5.56, 18.35, 12.39;
Віцебск — 5.45, 18.26, 12.41;
Магілёў — 5.45, 18.24, 12.39;
Гомель — 5.41, 18.22, 12.41;
Гродна — 6.08, 18.52, 12.44;
Брэст — 6.12, 18.49, 12.37.

МЕСЯЦ:

Апошняя квадра 26 сакавіка.

ІМЯНІНЫ:

Венядзікта, Расціслава, Міхаіла; Яна, Лідзіі, Эрнэста.

ЗВЯЗДА

27 САКАВІКА 1992 г.
пятніца, № 63 (21841)

● выдаецца са жніўня 1917 г. ● БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА ● цана 50 кап.

РОЗГАЛАС

ВІЛЬНЮС СВЯТКУЕ 25 САКАВІКА

Дзень 25 Сакавіка пакуль не аб'яўлены дзяржаўным святам Беларусі, але суседняя сяброўская Літва сёлета адзначае яго шырока і ўрачыста. Вечарам у сераду ў Літоўскім драматычным тэатры адкрыліся Дні беларускай культуры. Пры гэтым літоўскі аркестр «Трымітас» выканаў беларускі нацыянальны гімн «Мы выйдзем шчыльнымі радамі», а затым—літоўскі. На вечары прысутнічалі і выступілі Вітаўтас Ландсбергіс, Станіслаў Шушкевіч і прадстаўнік беларусаў у Вільні Лявон Луцкевіч, сын Антона Луцкевіча. Артысты купалаўскага тэатра паказалі ўдзельнікам урачыстасці спектакль «Тутэйшыя».

У гэты ж дзень была наладжана вячэра, на якой прысутнічалі В. Ландсбергіс з жонкай, прадстаўнікі літоўскага ўрада, міністэрства культуры, сталічнай мэрыі, а з беларускага боку— С. Шушкевіч, П. Садоўскі, прадстаўнікі згуртавання «Бацькаўшчына», Таварыства беларускай культуры ў Вільні. Як сказаў нам па тэлефоне яго старшыня Х. Нюнька, атмасфера размоў была самай прыязнай, і гэта дае магчымасць дабівацца большых правоў беларусаў у Літве: яны тут не чужыя.

Дарэчы, кіраўнікі дзвюх суседніх дзяржаў сустракаліся не толькі на вячэры. С. Шушкевіч меў прыкладна гадзінную гутарку з В. Ландсбергісам. Пра змест гутаркі Старшыня беларускага парламента сказаў журналістам: «Мы змаглі агаварыць самыя актуальныя пытанні ўзаемаадносін паміж Беларуссю і Літвой».

Станіслаў Шушкевіч паведаміў, адзначае кар. ІТАР — ТАСС, што на сустрэчы нямала ўвагі было ўдзелена пытанням літоўска-беларускай дзяржаўнай граніцы, яе абслугоўвання абодвума бакамі, падкрэсліў, што ў гэтай галіне дасягнута поўнае ўзаемаразуменне. Таксама абмяркоўваўся рад эканамічных і іншых праблем, дасягнута дагаворанасць аб парадку іх вырашэння і кантролю за выкананнем.

Адказваючы на просьбу пракаменціраваць паведамленні аб нібыта прагучаўшых з вуснаў міністра замежных спраў Беларусі тэрытарыяльных прэтэнзіях да Літвы, С. Шушкевіч назваў гэтую чутку «анекдотам». Ён сказаў, што ў бліжэйшы час Беларусь і Літва падпішуць адпаведнае двухбаковае пагадненне. Кіраўнік парламента Беларусі заявіў: «Падпісаўшы Хельсінкскае пагадненне, мы ні з аднаго, ні з другога боку не маем права рабіць такія заявы, якія спрабавалі прыпісаць нашаму міністру замежных спраў».

Учора па праграме Дзён была адкрыта выстаўка суполкі беларускіх мастакоў «Пагоня», а сёння яны завершацца канцэртам камернага мужчынскага хору «Унія».

Пра ГКЧП і былога прэзідэнта

Кіраўніцтвам следчай групы Пракуратуры Расійскай Федэрацыі было накіравана паведамленне былому Прэзідэнту СССР з просьбай нікуды не выязджаць з Масквы.

Як гэта і здараецца, адразу папаўзлі чуткі аб тым, што пракуратура абмежавала Міхаіла Гарбачова, яму быццам бы забаронены выезд з краіны і, нарэшце, усё гэта звязана з так званай «справай ГКЧП». Але людзям, якія ва ўсім шукаюць сенсацыі, тут, відаць, прыйдзецца расчаравацца. Так, сапраўды, Пракуратурай Расійскай Федэрацыі было накіравана паведамленне такога зместу, але ніякіх адносін да легендарнага камітэта яно не мае: будзе праводзіцца следства па справе аб гаспадарча-фінансавай дзейнасці КПСС.

ЦІ БУДУЦЬ ПАВЫШАЦЦА ЦЭНЫ, або Хто распускае чуткі

У гэтыя перадкрасавіцкія дні, як і год назад, народ хвалюецца: якога сюрпрызу чакаць ад урада? Упарта ходзяць чуткі ў грамадскім транспарце, магазінах, на прыпынках аб ледзь ці не дзесяціразовым павышэнні цэн. Падагрэла страсці і чарговае пасяджэнне сесіі Вярхоўнага Савета, дзе ўголас перад шматмільённай аўдыторыяй прыводзіліся страшэнныя лічбы новых цэн.

Мы паспрабавалі высветліць сітуацыю ў Галоўным упраўленні цэн Дзяржэканомплана РБ. І вось што пачулі ад начальніка ўпраўлення Уладзіміра МІХАСЁВА:

— Я вам гэтыя лічбы не дам, хочаце крыўдуйце на мяне, хочаце — не. Сродкі масавай інфармацыі толькі бударажаць сваімі намёкамі народ. Ці далёка тут да сацыяльнага выбуху?

Зараз мы рыхтуем чарговае пагадненне з Расіяй да канца 1992 года (яно яшчэ не гатова). Таму цяпер магу сказаць толькі адно: калі цэны на энергарэсурсы павысяцца ў 8 разоў, то аптовыя, закупачныя і рознічныя цэны мы вымушаны будзем падняць прыблізна ў 4 разы. Гэта я кажу да прыкладу, бо дакладныя лічбы яшчэ невядомы. Канчатковае рашэнне прыме ўрад. Ягор Гайдар у сваім апошнім інтэрв'ю заявіў, што быццам бы ў красавіку Расія яшчэ не будзе павышаць цэны на энерганосьбіты. Калі яго словы — праўда, то відаць, не будзе павышэння цэн і з нашага боку, хоць ужо ў сакавіку 40 працэнтаў таго ж бензіну мы закуплялі па свабодных цэнах.

Што датычыць прадуктаў харчавання, то да 1 красавіка хлеб, масла, малако і г. д. будуць адпускацца па фіксаваных цэнах. Што будзе далей — зноў жа сказаць не магу. Апошняе слова за ўрадам рэспублікі. Хоць, на маю думку, спяшацца з павышэннем цэн у гэтым месяцы яшчэ не трэба б было...

Вось як растлумачыў нам сітуацыю паважаны Уладзімір Іванавіч. Дзякуй і за гэта. Хацелася б зрабіць толькі адну маленькую заўвагу: не сродкі масавай інфармацыі бударажаць людзей чуткамі, ведучы справу да сацыяльнага выбуху. Не мы вінаватыя, што кіруючыя органы часта гэтыя чуткі не абвяргаюць і не пацвярджаюць, хоць з падобнымі просьбамі мы заўсёды звяртаемся да іх. Маўчанне ў такой наэлектрызаванай сітуацыі да дабра не прывядзе. Гэта — наша глыбокае перакананне.

Анатоль СЛАНЕЎСКІ

З далёкай Якуціі прыехалі ў Беларусь кіраўнікі якуцкіх саўгасаў Мікалай Пятроў і Іван Спірыдонаў. Яны наведалі нашу рэспубліку па дзвюх прычынах. Першая — устанавіць гаспадарчыя сувязі з беларускімі аграрнікамі. Другая — завітаць да свайго добрага знаёмага мінскага скульптара Мікалая Кандрацьева. Перагаворы якуцкіх гасцей з іх беларускімі калегамі прайшлі паспяхова, што ў хуткім часе станоўча адаб'ецца на справах гаспадарак-партнёраў. Цікавай таксама была іх сустрэча з вядомым скульптарам, які за плённы ўдзел у развіцці якуцкага нацыянальнага мастацтва некалькі гадоў назад быў названы ганаровым грамадзянінам Намскага раёна. Мікалай Кандрацьеў пазнаёміў гасцей са сваёй працай, паказаў творы, якія зроблены ім пасля паездкі ў Рэспубліку Саха.

Фота Яўгена ПЯСЕЦКАГА.

НАТАТКІ З СЕСІІ ВЯРХОЎНАГА САВЕТА

Прыватызацыя жылля: як задаволіць усіх?

Як добра вядома, жыллёвая праблема «вырашалася» ў нас неаднойчы. Але, на жаль, многія так і засталіся сам-насам з праблемай.

Бясспрэчна, менавіта яе вастрыня ў нашым жыцці паўплывала адпаведным чынам і на абмеркаванне законапраекта «Аб прыватызацыі жыллёвага фонду» (у другім чытанні). Абмеркаванне адразу прыняло нервовы і даволі зацяжны характар (ішло амаль два поўныя сесіённыя дні). А ў выніку пасля бурных дыскусій, спатыкнуўшыся на 10-м артыкуле, народныя дэпутаты вярнулі законапраект яго распрацоўшчыкам.

Па сутнасці, усё звялося да таго, як справядліва раздзяліць. Што ж, дзяліць заўсёды цяжка. Пры гэтым варта асабліва падкрэсліць: павінны быць улічаны інтарэсы як мага большай колькасці людзей. І нельга пагадзіцца з гучаўшымі часам словамі, што ўсім не дагодзіш. Было сказана нават, што, калі 50 працэнтаў насельніцтва задавальняе ўсё, то гэта ўжо добра. Цікава, а чаму да астатніх 50 працэнтаў выбаршчыкаў такая непавага?

Аднак нагадаем чытачу асноўныя прынцыпы прыватызацыі жылля, якія закладзены ў законапраект. Гэта — бязвыплатная перадача дзяржаўнага і грамадскага жылля ўсім грамадзянам рэспублікі, узаемасувязь прыватызацыі з вырашэннем жыллёвай праблемы (усё ж ад «вырашэння» не адмовіліся), добраахвотная аснова, спалучэнне выплатных і бязвыплатных норм, роўныя правы ўсіх грамадзян Беларусі ў прыватызацыі, галоснасць і грамадскі кантроль.

Прынцыпы «прайшлі». Над якімі палажэннямі дэпутаты больш за ўсё спрачаліся?

Найперш трэба назваць жыллёвую квоту. Яна ўстаноўлена ў грашовым эквіваленце і павінна складаць у сярэднім 3 тысячы рублёў на чалавека. Той, хто мае жыллё, калі прыватызуе сваю кватэру, за звышквотавыя метры павінен даплачваць (цэны бяруцца на 1 студзеня 1992 года, далей грашовы эквівалент індэксіруецца адпаведна росту кошту будаўніцтва). Той, хто не мае, атрымлівае той жа эквівалент у выглядзе чэкавай кніжкі «Жыллё» (дарэчы, па пэўны перыяд існуючы парадак атрымання жылля захоўваецца). Менавіта вакол квоты і разгарэліся спрэчкі. Выказаны думкі (і, напэўна, слушныя) дапоўніць грашовую квоту і пэўнымі бязвыплатнымі метрамі, устанавіць максімум і мінімум цаны за «квадрат»...

Немалаважнае пытанне: каму даваць бязвыплатна, кіравацца пры гэтым працоўным стажам ці іншымі крытэрыямі? А яшчэ: ці варта прадастаўляць некаму льготныя метры пры прыватызацыі?

Нямала спрэчак было таксама вакол пункта, дзе гаворыцца, што бязвыплатная прыватызацыя датычыцца толькі тых, хто пастаянна пражываў на тэрыторыі Беларусі не менш 5 гадоў.

Многія дэпутаты паставілі пытанне наконт правамернасці той прыватызацыі, якая ўжо адбылася ў сувязі з адпаведнай пастановай Савета Міністраў.

А ўвогуле, як адзначана ўжо, закон пакуль што не прыняты. У дэпутатаў ёсць яшчэ час падумаць над многімі пунктамі. Варта памятаць: менавіта гэты закон можа ўнесці ў грамадства як сацыяльнае напружанне, так і мір. Між іншым, у многіх можа з'явіцца такое пытанне: няўжо не маем права на бязвыплатную перадачу кватэр (вядома, у разумных межах), няўжо не адпрацавалі?

Іван БАРАНОЎСКІ,
аглядальнік «Звязды».

Пастанова Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь

Аб дапаўненні парадку дня дзевятай сесіі Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь дванаццатага склікання

Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь **пастанаўляе:**

Дапоўніць парадак дня дзевятай сесіі Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь дванаццатага склікання пытаннем аб справаздачы Прэзідыума Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь аб сваёй рабоце за перыяд з чэрвеня 1990 года па цяперашні час.

Старшыня Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь
С. ШУШКЕВІЧ.

24 сакавіка 1992 г.
г. Мінск.

ГАНДЛЯВАЦЬ УМЕЕМ САМІ!

КОБРЫН. Каб пазбавіцца ад лішкаў выпускаемай прадукцыі, мясцовая птушкафабрыка наладзіла гандаль яйкамі і курамі без пасрэдніка — гандлю, прычым даволі паспяхова. Яно і зразумела: без «накручваемага» працэнта на продаж, які прысутнічае ў гандлі, кошт рэалізуемых курыных далікатэсаў па сённяшніх мерках даволі цярпімы... **БелаПАН.**

НІ РАБОТЫ, НІ ВАЛЮТЫ

ГРОДНА. **(Б. Пракопчык).** Будаўнікі вобласці, як і іх калегі ў іншых рэгіёнах, апынуліся перад фактам масавага беспрацоўя. Вызваленне цэн пры дыктаце манапалістаў прывяло да ашаламляльнага павышэння кошту будаўнічых матэрыялаў і механізмаў. Пасля ж лібералізацыі цэн на энерганосьбіты будаўніцтва жылля стане немагчымым нават для прадпрыемстваў. Гэта тэндэнцыя ўжо сказваецца на фарміраванні будаўнічай праграмы сёлетняга года — у заказчыка няма сродкаў, у будаўнікоў няма работы.

Але вось што здзіўляе і ўражвае ў гэтых умовах. Пры няпоўнай загрузцы будаўнічых арганізацый вобласці ўзвядзенне ваеннага гарадка ў Лідзе даручана... літоўцам. У Слоніме будуе турэцкая фірма. Прычым, выкарыстоўваючы рабочых гродзенскіх бударганізацый, яна плаціць ім у некалькі разоў менш, чым сваім работнікам. Цяпер вырашаецца пытанне аб прыцягненні замежных фірм да будаўніцтва ваеннага гарадка ў гарадскім пасёлку Рось. Такім чынам, будаўнікі Гродзеншчыны застаюцца і без работы, і без валюты, якой сёння так не хапае нашай рэспубліцы.

«Неабходна вырашыць пытанне перадачы будаўніцтва ваенных гарадкоў беларускім калектывам будаўнікоў», — гаворыцца ў звароце да Вярхоўнага Савета і ўрада рэспублікі, прынятым на нарадзе прадстаўнікоў будаўнічых арганізацый і прадпрыемстваў вобласці.

Каму замінае свабода сумлення?

Святарам і вернікам беларускіх цэркваў, касцёлаў, мячэцяў і малельных дамоў, на жаль, пакуль што давядзецца абыходзіцца без новага закона аб свабодзе сумлення. Прычына даволі нечаканая: дэпутаты ўчора ніяк не маглі прыйсці да згоды, абмяркоўваючы назву закона. Услед за мітрапалітам Філарэтам многім парламентарыям здалося, што тэрмін «свабода сумлення» для назвы не вельмі падыходзіць. І ўвогуле, як зазначыў У. Грыбанаў,— сумленне рэгламентаваць ніякімі законамі нельга: яно або ёсць, або яго няма. Довады гэтыя многія палічылі слушнымі — у выніку, нягледзячы на актыўнае супраціўленне старшыні камісіі І. Каратчэні, які прадстаўляў законапраект, назва «Аб свабодзе сумлення і рэлігійных арганізацыях» не прайшла. Зрэшты, не набрала патрэбнай колькасці галасоў і альтэрнатыўная назва, без «свабоды сумлення». Не дапамагло і паўторнае галасаванне.

У рэшце рэшт пасля перапынку па прапанове таго ж Філарэта праціўнікі і прыхільнікі тэрміна пагадзіліся на назве «Аб свабодзе веравызнання і рэлігійных арганізацыях». Але, ледзь пачаўшы абмеркаванне праекта, зноў спыніліся на той жа «свабодзе сумлення», якая рассыпана па ўсяму тэксту дакумента. Што было рабіць — уносіць папраўкі ва ўсе артыкулы, дзе маецца гэты тэрмін? З безнадзейнасцю ў голасе І. Каратчэня аб'явіў, што іншага выйсця няма, як толькі накіраваць праект на дапрацоўку. З чым дэпутаты і пагадзіліся.

Нельга было без здзіўлення назіраць за гэтай дыскусіяй, якую ніяк не назавеш плённай. І справа не толькі ў тым, што няма прынцыповай розніцы паміж свабодай сумлення і свабодай веравызнання. Тэрмін «свабода сумлення» выкарыстоўваецца, напэўна, у канстытуцыях усіх дзяржаў свету і ахоплівае далёка не толькі маральныя катэгорыі. Атаясамліваць свабоду сумлення і сумленне, бадай, прыкладна тое ж, што не бачыць прынцыповай розніцы паміж «милостивым государем» і «государем».

Зрэшты, рана ці позна дэпутаты дамовяцца аб тэрмінах. Шкада толькі, што на гэта спатрэбіцца шмат часу, якога так не стае на абмеркаванне сапраўды прынцыповых і першарадных праблем эканомікі. Учора на абмеркаванне законапраекта «Аб дзяржаўнай навукова-тэхнічнай палітыцы» дэпутатам спатрэбілася намнога менш часу, чым на дыскусію вакол свабоды сумлення. Хоць наўрад ці першы дакумент менш значны за другі. У сітуацыі, калі прынцыпова мяняецца накірунак навуковых даследаванняў, якія яшчэ ўчора арыентаваліся ў асноўным па ВПК, калі краіна можа разлічваць толькі на ўласныя сілы і павінна перастаць азірацца на Маскву, распрацоўваючы навукова-тэхнічныя праграмы і рыхтуючы навуковыя кадры,— дзяржаўнае рэгуляванне гэтых працэсаў — рэч далёка не апошняя. Але, як заўсёды, актыўны ўдзел у абмеркаванні праекта прымала вузкае кола добра знаёмых тэлегледачам і радыёслухачам дэпутатаў: Голубеў, Новік, Трусаў...

Урэшце закон быў дружна прыняты ў першым чытанні.

Валянцін ЖДАНКО.

ВАША ЗДАРОЎЕ

Каб вас не «дагнаў» склероз

* Штодзённа прымаць з ежай 2—4 зубкі **часнаку.** Вельмі карысная гарэлачная часночная настойка, але трэба ўлічваць, што яна пахне мацней за сыры часнок.

* **Чабор** — трава, сабраная ў час цвіцення, часта бывае ў аптэках. На 0,5 л кіпню ўзяць 5 г чабору, настойваць 40 мінут у шчыльна закрытай пасудзіне. Валодае заспакаяльным дзеяннем, здымае спазм сасудаў галаўнога мозгу, умацоўвае нервы. Ужываць не часцей, чым 2—3 разы на тыдзень.

* Старажытны сродак супраць старэчага склерозу — настойка **дзівасілу** на гарэлцы. 30 г сухога кораня настойваюць у 0,5 л гарэлкі на працягу 40 дзён. Прымаць па 25 кропель перад ядой.

* 200 г кары **рабіны** заліць 0,5 л кіпню і варыць на слабым агні 2 гадзіны. Прымаць па 20—30 мл перад ядой.

* Здробненыя плады **шыпшыны** заліць кіпнем, патушыць 20—30 мінут, працадзіць. Прымаць штодзённа. Дапамагае пры галаўным болі, можа выкарыстоўвацца як танізуючы сродак. Пасля прыёму абавязкова спаласнуць рот.

Нармальная скура

▲ Фрукты ці агародніну (ягады, апельсіны, лімоны, слівы, гарбузы, памідоры, агуркі, моркву, сырую бульбу і г. д.) нарэзаць кружочкамі і накласці на твар і шыю. Пакінуць на 20 мінут, потым зняць, твар абмыць крыху цёплай і халоднай вадой.

▲ Фрукты ці агародніну нацерці на тарцы, нанесці на марлю і прыкласці да твару і шыі.

▲ У сок, прыгатаваны з фруктаў ці агародніны, абмакнуць вату і прыкласці яе да твару і шыі.

▲ Фруктовыя маскі і маскі з агародніны асвяжаюць скуру твару і карысныя ДЛЯ УСІХ ЯЕ ТЫПАЎ.

Нармальная скура мяккая, эластычная, з добрым кровенапаўненнем, без бачных вокам пор, мае свежы выгляд — усё гэта адносіцца да прыкмет маладосці і здароўя. Нармальная скура не патрабуе спецыяльнага догляду.

Увечары скуру трэба ачысціць, памыць твар цёплай і халоднай вадой, каб змыць пыл і бруд, што аселі на твары за дзень. Калі вы робіце макіяж, дык спачатку яго трэба зняць з дапамогай касметычнага малачка ці крэму, ачысціць скуру ласьёнам, памыць цёплай і спаласнуць халоднай вадой. Халодная вада паляпшае кровазварот, а тым самым і жыўленне скуры. Кажуць, што ў жанчын ў мінулым стагоддзі скура была намнога лепшай таму, што амаль з кожнай нагоды яны чырванелі. Гэта спрыяла лепшаму кровазвароту і правільнаму жыўленню скуры.

У час вячэрняга догляду за скурай можна выкарыстоўваць паўтлусты вітамінны крэм з раслиннымі экстрактамі, натуральнымі раслінамі і жывёльнымі масламі. Ужываць крэм 2—3 разы на тыдзень.

Раніцай твар памыць цёплай, а потым халоднай вадой. З мэтай ранішняга догляду за тварам рэкамендуецца касметычны ці паўтлусты крэм.

Адзін раз у два месяцы рэкамендуецца рабіць глыбокае ачышчэнне скуры. Раз на тыдзень можна накладаць маскі з фруктаў ці з агародніны. Прыводзім спосаб іх прыгатавання і выкарыстання.

МАСКІ ДЛЯ НАРМАЛЬНАЙ СКУРЫ ТВАРУ

ДРАЖДЖАВАЯ. 30—50 г свежых дражджэй змяшаць з лыжкай смятаны, можна дадаць некалькі кропель 3-працэнтнага перакісу вадароду ці борнай кіслаты (прадаецца ў аптэцы). Працягласць маскі 15 мінут. Потым твар памыць цеплаватай і халоднай вадой.

УНІВЕРСАЛЬНАЯ. Жаўток змяшаць з лыжкай мёду, дадаць сок з фруктаў ці агародніны. Прыгатаваную маску нанесці на твар і шыю на 20 мінут.

СМАЧНА ЕСЦІ!

Веснавыя рэцэпты

Дзікарослыя ядомыя расліны: шчаўе, першацвет, дзьмухавец, крапіва, трыпутнік і інш.—не толькі больш багатыя вітамінамі, мікраэлементамі і іншымі актыўнымі рэчывамі за культурныя, але і практычна свабодныя ад «хіміі»—пестыцыдаў, нітратаў і г. д. Салаты з гэтых раслін асабліва патрэбныя тым, хто аслаблены працяглай хваробай, у каго малакроўе. Карысныя яны і цяжарным жанчынам. Такія салаты ўтрымліваюць шмат калію і іншых мікраэлементаў, таму добра ўплываюць на дзейнасць сэрца. Яны выдатны антысклератычны сродак.

Гатуючы салату, старанна перабярыце і памыйце расліны. Наразайце зяленіва нажом з нержавеючай сталі.

САЛАТА З ДЗЬМУХАЎЦОЎ З САЛАМ

Зяленіва дзьмухаўца прамыйце, злёгку адцісніце і нашынкуйце палоскамі 4 см. Кампаненты соусу перамяшайце і запраўце ім нашынкаванае зяленіва. Сала нарэжце маленькімі кубікамі, падсмажце да ўтварэння хрусткіх скарынак і гарачае пакладзіце на салату. Зверху ўпрыгожце палавінкамі яек. Тры жмені маладога лісця дзьмухаўцоў.

Соус: 1 яечны жаўток, 2 чайныя лыжкі нявострай гарчыцы, 3 чайныя лыжкі віннага воцату, 1 цыбуліна (пасячы), 1 зубчык часнаку, соль, перац, крыху цукру, 100 г сала, 2 яйкі, звараныя ўкрутую.

Вясной лісце дзьмухаўца не гарчыць. Выкарыстоўваюць мяккае светла - зялёнае лісце, а каб пазбавіцца ад горычы, яго на нейкі час апускаюць у халодную ваду.

ВАРЭННЕ З ДЗЬМУХАЎЦОЎ

400 галовак дзьмухаўцоў (адуванчыкаў), 2 лімоны, 1,5 кг цукру, 1 л вады.

Лімоны разам са скуркай парэзаць і варыць 10 хвілін з кветкамі дзьмухаўцоў. Настойваць суткі. Затым масу адціснуць, настой працадзіць, дадаць цукар і варыць да гатоўнасці. Гарачае варэнне разліць у слоікі і закатаць накрыўкамі. Замест лімона можна выкарыстаць лімонную кіслату, дадаўшы палавіну чайнай лыжкі за 15 хвілін да канца варкі.

ВІТАМІННАЯ САЛАТА

Лісце крапівы, шчаўя, пятрушкі, кроп, зялёную цыбулю, зубок часнаку або яго зялёнае пер'е дробна парэзаць, пасаліць, добра перамяшаць і заправіць алеем.

Крапіву можна дадаваць таксама ў салаты з радыскай, капустай, агуркамі.

ПЕРАПІСКА З ЧЫТАЧАМІ

«Адзінаццаць гадоў выпісваю вашу газету,—піша ў «Звязду» пенсіянерка з Гомельскага раёна Л. А. Лапіна.—Часта карыстаюся парадамі, якія даюць спецыялісты на старонках газеты. Апошні час добра дапамагае «Хатняя энцыклапедыя». Вось і вырашыла спытацца—можа, хто ведае, як зрабіць дрожджы ў хатніх умовах? Зараз іх цяжка дастаць. І хоць мука пакуль ёсць, спячы што-небудзь немагчыма без гэтага прадукту».

Дрожджы па-хатняму

Аматарам здобы «Хатняя энцыклапедыя» прапануе рабіць дрожджы дома вось як. Трэба змяшаць шклянку мукі са шклянкай цёплай вады і паставіць на 5—6 гадзін. Потым дабавіць шклянку піва і сталовую лыжку цукру, добра перамяшаць і паставіць на некалькі гадзін у цёплае месца.

Атрыманую масу выкарыстоўваць як звычайныя дрожджы. Захоўваць яе трэба ў халадзільніку ці склепе.

Цеста, пастаўленае на такіх дражджах, атрымліваецца вельмі пышным.

Родная мова, гісторыя, культура— неад'емная частка нашага самаўсведамлення

БЕЛАРУШЧЫНА

ПРАЦЯГ РАЗМОВЫ

Менск стаў Мінскам

у выніку сацыяльна-палітычных, а не лінгвістычных працэсаў,— такая думка гісторыка і філолага.

Напісанае слова для гісторыі аўтарытэт. Ад першага ўпамінання назвы, як вядома, бярэ адлік і ўзрост горада. Нядаўна быў някруглы, але юбілей і ў назвы цяперашняй беларускай сталіцы. Гэта яшчэ адна падстава звярнуцца да вядомага летапіснага помніка «Аповесць мінулых часоў».

У летапісе пад 1067 годам гаворыцца, што войскі трох кіеўскіх князёў братоў Яраславічаў выступілі ў паход супраць полацкага князя Усяслава. Працытуем адпаведнае месца па Іпацьеўскаму летапісу: «И придоша к Мѣньску, и мѣнянѣ затворишася въ градѣ. Си же братья взяша Мѣнескъ...» Затым у летапісе апавядаецца, што Яраславічы, узяўшы «Мѣньск», пайшлі да Нямігі, дзе адбылася бітва з палачанамі.

Ва ўсіх трох выпадках, як бачым, у першым складзе прысутнічае літара «ѣ» (яць). Які гук яна абазначала? Звернемся да энцыклапедычных выданняў. У іх тлумачэнне прыводзіцца прыкладна аднолькавае: «Яць — назва кірыліцкай літары ѣ, якая абазначала ў стараславянскай і старажытнарускай мовах своеасаблівы галосны гук, падобны на закрыты «е», а магчыма, на дыфтонг «іе». У старабеларускай пісьменнасці выкарыстоўвалася па традыцыі, часта замянялася літарай «е», **бо ў большасці беларускіх гаворак гэты гук рана супаў з «е», або наблізіўся да яго»** (падкрэслена намі. — Г. Ш., І. К.) Правільнасць такога тлумачэння пацвярджаюць больш познія дакументы. Так, у Радзівілаўскім летапісе ў паведамленні 1067 года назвы «Меньск» і «Менеск» напісаны без «яць», праз «е».

Цяпер большасць спецыялістаў па тапаніміцы абгрунтавана лічаць, што назву сваю горад атрымаў ад ракі. Менск — гэта «Менскі горад», «горад на рацэ Мень (Мена)». Такая сувязь паходжання імя горада ад назвы ракі з'яўляецца агульнапрызнанай. Спрэчкі ідуць аб тым, дзе працякала гэтая рака: на тэрыторыі сучаснага горада ці побач з ім у вярхоўях Пціцы.

У сувязі з тым, што на парадак дня стала пытанне аб вяртанні нашай сталіцы спрадвечнай назвы «Менск», актывізаваліся і спробы даказаць, што сучасная афіцыйная назва «Мінск» з'яўляецца нашай, беларускай, а значыць, не падлягае замене. Характэрным у гэтым плане як з боку тэндэнцыйнасці, так і метадаў доказу з'яўляецца артыкул А. Рогалева пад назвай «І ўсё ж — Мінск!» («Звязда» 25.07.1991 г.). Жаданне захаваць форму «Мінск» у аўтара настолькі вялікае, што ён ігнаруе законы свайго навукі, тапанімікі, згодна з якімі нельга выхопліваць з гнязда слоў адзін тапонім і на ім устанаўліваць нейкую заканамернасць.

Геаграфічных назваў з коранем «Мен» (Мень) у нас на сённяшні дзень шмат. Гэта і згаданая рэчка Менка, якая толькі нядаўна загублена, і вёска Верхмень пад Смалявічамі, і возера Мена на Ушаччыне, дзе ў апошні час з'явілася і вытворчае аб'яднанне, якое ўзяло сабе назву «Мена». Жыве Мена — Мень! Усе яны невыпадкова знаходзяцца ў адным масіве паўночна-ўсходніх беларускіх гаворак. Жывуць яшчэ р. Мена і райцэнтр Мена ў Чарнігаўскай вобласці. Чаму ж фанетычнае аблічча гэтых назваў не змянілася?

Не прызнае А. Рогалеў і канкрэтных законаў лінгвістыкі. Ён ігнаруе тыя факты, што «ѣ» перайшло ў «е» ў большай частцы беларускіх гаворак ужо ў ранні пісьмовы перыяд. Менск знаходзіцца менавіта ў зоне тых гаворак, дзе на месцы «ѣ» маем чыстае «е». Дык як праз некалькі стагоддзяў фанетычны закон мог выхапіць з сістэмы адно слова гэтай гаворкі?

І, бадай, галоўнае. А. Рогалеў цалкам ігнаруе матэрыял пісьмовых крыніц, які паказвае, калі, у якіх помніках, з якой інтэнсіўнасцю адбывалася замена «Менска» на «Мінск». А менавіта гэтыя факты даюць поўную падставу сцвярджаць, што тут мы маем справу не з лінгвістычнай з'явай, а з сацыяльна-палітычным фактам.

У спісе гарадоў канца XIV стагоддзя разам з многімі іншымі гарадамі Беларусі прысутнічае «Менеск». З канца XV стагоддзя з'яўляецца назва «Менск» без якога-небудзь пераходу. У 1499 годзе ў «Прывілеі месту менскому на праве майдебургскому» прывілеях толькі форма «мен(ь)скь». Але яшчэ ў XVI—XVII стагоддзях працягвае шырока выкарыстоўвацца форма «Менск». Узяць, напрыклад, перапіска 1656 года паміж маскоўскім царом Аляксеем Міхайлавічам і менскім ваяводам Фёдарам Арсеньевым. На адной старонцы граматы словы «Менеск», «Менск», «Менскага» выкарыстаны 18 разоў і ніводнага разу — «Минск». У двух «адпісках» менскага ваяводы Арсеньева цару назвы тыпу «Менеск», «Менск», «Менского пов(ету)» сустракаюцца 13 разоў і толькі адзін раз — «Минской пов.»

У «адпісцы» 1657 г. цару менскага ваяводы Якаўлева гаворыцца: «И того ж, государь, числа Менского пов. шляхта учинился в Менске сеймик и выбрали меж себя в судьи Менского повету Федора Волотковича». Адсюль вынікае, што ў сярэдзіне XVII ст. мясцовая беларуская шляхта карысталася назвай «Менск», і іншай назвы ваявода Якаўлеў, мабыць, не чуў. (Гл. «Белоруссия в эпохе феодализма». Мінск, 1960, с. 146—151).

У Баркулабаўскай хроніцы — помніку беларускага летапісання пачатку XVII ст., напісаным у Быхаўскім раёне, горад названы шэсць разоў, з якіх пяць — у форме «Менск» і адзін — «Минск».

Першая фіксацыя формы «Мінск» адзначана даследчыкамі ў лацінамоўнай канцылярскай кнізе караля Аляксандра пад 1502 годам — datum in Mynsko. Затым у польскамоўных дакументах XVI—XVII стагоддзяў усё часцей ужываецца транскрыпцыя «Minsk». Сведчанне гэтаму даюць таксама лацінамоўныя карты. На карце 1589 г. М. Струбіча з «Палоніі» горад абазначаны «Minsko», на карце Вялікага княства Літоўскага, выдадзенай Хрыстафорам Радзівілам у 1613 г. — «Minsk», на карце Вялікага княства Літоўскага і Русі Белай 1687 г., надрукаванай у Нюрнбергу, — «Minsk» і г. д. У прыватным дакуменце 1601 г. на польскай мове, які захоўваецца ў Цэнтральным архіве старажытных актаў у Маскве (ф. 389, кн. 290, л. 176—178) у скарзе пана Цярлецкага на бурмістраў «мяста Мінскага» назва горада напісана некалькі разоў у тыповай польскай транскрыпцыі праз «і».

З прыведзеных гістарычных фактаў напрошваецца вывад, што наш «Мінск» з'яўляецца пад уплывам Мінска Мазавецкага ў час іх знаходжання ў адной дзяржаве — Рэчы Паспалітай. Прафесар кафедры беларускай філалогіі Варшаўскага універсітэта А. Абрэмска-Яблоньска пераканаўча паказала, што форма «Міньск» (Мазавецкі) у польскай мове ўтварылася фанетычным шляхам у XIV ст., а «Мінск беларускі з і ў корані мог прыпадобіцца да Мінска Мазавецкага на грунце польскай адміністрацыйнай і моўнай экспансіі». Трэба падкрэсліць, што форма «Мінск» у дачыненні да нашага горада ўпершыню з'яўляецца ў помніках, напісаных не на старабеларускай, а на лацінскай і польскай мове. У дакументах, пісаных на беларускай мове, яна толькі к канцу XVI ст. пачынае з'яўляцца ў адзінкавых выпадках, а па меры ўзмацнення паланізацыі ўсіх галін жыцця на Беларусі павялічваецца працэнт ужывання формы «Міньск — Мінск» (другая палавіна XVII ст.), але не перастае ўжывацца і «Менск». Цалкам яна знікае з афіцыяльных дакументаў толькі ў XVIII ст., калі беларуская мова была зусім выцеснена з дзяржаўнага ўжытку. З гэтых жа польскіх дакументаў і карт яна пасля падзелаў Рэчы Паспалітай была перанесена ў расійскія дакументы і карты. У канцы XVIII ст. напісанне «Минск» у афіцыяльных рускамоўных дакументах замацавалася адразу і трывала.

Аднак у жывой мове беларусаў слова «Менск» працягвала існаваць. Гэта занатаваў даследчык XIX ст. П. Шпілеўскі. Паводле народнай тапанімічнай легенды, горад Менск быццам бы атрымаў сваю назву ад імя заснавальніка горада — асілка і чараўніка Менеска. У старадаўнім выслоўі, занатаваным П. Шпілеўскім, гаварылася: «Не пайду я да Менска ад шляху Віленека, а пайду я на шляху Віленскім—спаткаюся з Менескам». Як відаць, форма «Менск» засведчана і ў «Słownik geograficzny» (1885 г.).

У далейшым форма «Менск» становіцца нормай ужо ў дасавецкі час. А першы дзяржаўны акт Савецкай Беларусі вядомы як «Маніхвэст часовага работніча-сялянскага правіцельства Беларусі», ад 1 студзеня 1919 г. прыдаў форме «Менск» па сутнасці юрыдычную сілу і яна стала ўжывацца ва ўсіх афіцыяльных дакументах аж да 1939 года, пакуль без тлумачэння і без «просьбаў працоўных» не была адменена рашэннем 2-й сесіі Вярхоўнага Савета БССР.

Такім чынам, наша спрадвечная назва «Менск», выцесненая з роднай афіцыяльнай мовы і загнаная ў падполле польскімі асімілятарамі ў XVIII ст., жыла ў народнай мове яшчэ на стыку XIX і XX стст. Яна вернута яе носьбітам дзеячамі беларускага Адраджэння ў самым пачатку XX, але ў 1939 годзе была рэпрэсіравана, і, як усё рэпрэсіраванае, была пад забаронай. Цяпер настаў час рэабілітаваць яе, скасаваць тую пастанову, якая замяніла наш «Менск» на польскую назву «Мінск».

Гістарычная справядлівасць патрабуе адрадзіць нацыянальную назву сталіцы незалежнай Рэспублікі Беларусь — Менск.

Георгій ШТЫХАЎ,
доктар гістарычных навук.
Іван КРАМКО,
кандыдат філалагічных навук.

◆ **Фотарэпрадукцыя паштоўкі 20-х гадоў (арыгінал прадастаўлены супрацоўнікам рэдакцыі В. Краўчанкам). Звяртаем вашу ўвагу на чатырохмоўны надпіс назвы сталіцы: па-беларуску, па-руску, па-польску і па-яўрэйску.**

МЕНСК МИНСК
MINSK

МЕНСКІ ВАГЗАЛ

ВІКТАРЫНА «НАШЫ КАРАНІ»

Ніхто не выбывае з гульні!

Дарагія сябры «Беларушчыны»!

Вельмі парадавала вялікая пошта, якую выклікала віктарына «Нашы карані». Хацелася б назваць прозвішчы тых, хто прыслаў у рэдакцыю найбольш поўныя і правільныя адказы на пытанні першага тура. Гэта: Л. Красоўскі з вёскі Мікулічы Бярэзінскага раёна, В. Кавалькоў з в. Данілавічы Веткаўскага, В. Валяўка з в. Плюсы Браслаўскага, Г. Меляшкевіч з в. Замосце Слуцкага, Я. Чарапові з в. Кастыкі Вілейскага, В. Свістуновіч з в. Бажкі Ляхавіцкага раёнаў, члены літаратурна-краязнаўчага гуртка СШ № 2 Глыбокага, вучань 9-га класа С. Мацюкевіч з Салігорска, М. Гіль з Паставаў, У. Касцюк з Ашмян, В. Шчур з Брэста, Ю. Сцяпанаў, І. Булаўка і А. Хацкевіч з Віцебска, І. Марзалюк з Магілёва, А. Бартніцкі, Я. Новікаў, У. Ляхоўскі і У. Чэўжык з Мінска, а таксама П. Капчык з Украіны і руская Е. Рабава, студэнтка Бранскага педінстытута.

Калі вы не знайшлі свайго прозвішча ў гэтым спісе, не засмучайцеся: астатнія адказы ў большасці сваёй таксама правільныя і невялікія недакладнасці не перашкаджаюць прымаць удзел у наступных турах.

Сёння мы друкуем адказы для самаправеркі і новыя пытанні. Напамінаем, што інтэрвал паміж турамі—тры тыдні, таму, з улікам паштовай перасылкі, варта адпраўляць адказы на працягу дзесяці-дванаццаці дзён.

І тур. Адказы

1 **Нацыянальны герой Беларусі Кастусь Каліноўскі,** легендарны кіраўнік паўстання 1863 года, у час яго называўся рознымі прозвішчамі, з-за неабходнасці канспірацыі карыстаўся дакументамі розных асоб.

Са старонак першай беларускай дэмакратычнай газеты «Мужыцкая праўда» ён выступаў як Яська-гаспадар з-пад Вільні. Сяляне ведалі яго як Васіля Світку, пад гэтым жа імем дзейнічае герой рамана У. Крастоўскага «Крывавы Пуф». Чарноцкі, Хамовіч, Макарэвіч — тыповыя беларускія прозвішчы, за якімі таксама стаіць Каліноўскі. Яшчэ адзін яго псеўданім «Хам» — яўны выклік усім, хто пагарджаў беларускім мужыком, надзяляў яго грэблівай мянушкай. (Успомнім тут паэму Аркадзя Куляшова «Хамуціус»).

Апошняе канспіратыўнае прозвішча нашага героя — Вітольд (Ігнацій) Вітажэнец. З ім ён і быў схоплены ў Святлянскіх мурах у Вільні.

У метрычных кнігах Ялаўскага парафіяльнага касцёла захаваны запісы пад 1838 годам, якія сведчаць, што пры хрышчэнні Каліноўскага яму, згодна каталіцкага звычаю, было дадзена два імені — Вікенцій і Канстанцін. Такім чынам, яго поўнае імя Вікенцій Канстанцін Сямёнавіч Каліноўскі.

2 **У адказах на другое пытанне: «Чым адрозніваецца Сейм ад Сейміка»** нашы чытачы знайшлі дапушчальную паралель — прыкладна тым, чым Вярхоўны Савет ад мясцовага Савета. Так, Сейм (Вальны, г. зн. «усеагульны» Сойм) як агульнадзяржаўны орган стаў рэгулярна склікацца ў Вялікім княстве Літоўскім з канца XV стагоддзя. На ім кароль і вялікі князь літоўскі, паны рады (найбольш уплывовыя і заможныя феадалы, высокія службовыя асобы, епіскапы) і прадстаўнікі шляхты вырашалі важнейшыя пытанні знешняй і ўнутранай палітыкі. Пасля Люблінскай уніі на Вальных Сеймах сумесна збіралася шляхта Польшчы і ВКЛ. Да 1569 года Сеймы праводзіліся часцей за ўсё ў Вільні, а з канца XVII стагоддзя — у Варшаве і Гародні.

Сеймікі ж—гэта сходы шляхты павета ці ваяводства, якія скліканіся напярэдадні і пасля Сеймаў: выбіралі туды паслоў, заслухоўвалі іх рэляцыі і г. д. Як сведчаць гістарычныя крыніцы, яны часамператвараліся ў спрэчкі, гармідар.

3 **Якія былі этнонімы беларусаў?** Першаснымі плямёнамі, з якіх беларусы сфарміраваліся ў самастойны этнас, былі крывічы-палачане ці полацкія крывічы, дрыгавічы, радзімічы (IX—XIII стагоддзі). У больш познія часы (XVI—XVII ст.ст.) у асяроддзі беларусаў існавалі саманазвы «літвіны», «палешукі», «беларусцы», «беларусы», «русіны», «руськія».

У XVII—XIX стагоддзях назва «беларусы» паступова пашыралася і замяніла старажытныя тэрытарыяльныя і палітанімічныя (палачане, літвіны, расіяне, рускія). Палітонімы — назвы народаў адпаведна іх дзяржаўна - палітычнай прыналежнасці — мелі яшчэ і канфесіянальны сэнс, калі групы насельніцтва называліся паводле іх рэлігійнай прыналежнасці. У XVII—пачатку XIX стагоддзяў у Расіі ў такой якасці выступала назва «беларусцы», якой нярэдка вызначалася ўніяцкае насельніцтва Беларусі, Літвы, часткова Украіны.

Усходнія этнічныя літоўцы называлі ў сярэднія вякі суседняе беларускамоўнае насельніцтва «гудасы», «гуды», «гудзяй». У наш час літоўцы ўжываюць блізкую да саманазвы беларусаў форму «балтарусяй» (ад літоўскага «балтас—белы).

4 **Колькі Сафійскіх сабораў вы ведаеце?** Дзе і калі яны збудаваны? Прамацер'ю сям'і славянскіх Сафій была славутая Візантыйская Сафія (у г. Канстанцінопалі). Гэты велічны храм, які сімвалізаваў магутнасць Рымскай імперыі і праваслаўнай царквы, быў узведзены дойлідамі Анфіміем і Ісідарам у 532—537 гг.

Пасля прыняцця хрысціянства старажытнай Руссю на ёй, адзін за адным, былі пабудаваны тры Сафійскія саборы — у Кіеве (30-я гады XI стагоддзя), у Ноўгарадзе (1045—1050 гг.) і ў Полацку (пры княжанні Усяслава Чарадзея, паміж 1044—1066 гг.). Тым самым Кіеўская Русь, Наўгародская зямля і Полацкае княства як бы пацвярджалі сваю эканамічную і палітычную дзяржаўную моц.

Такім чынам, правільны адказ: найбольш вядомыя 4 Сафійскіх сабора.

5 **Першая друкарня на тэрыторыі сучаснай Беларусі** была адкрыта ў Брэсце ў 1553 годзе пад апекай вядомага брэсцкага старасты, канцлера ВКЛ Мікалая Радзівіла Чорнага. Кнігі выдаваліся на лацінскай і польскай мовах. Найбольш вядомая з іх — Брэсцкая (або Радзівілаўская) Біблія (1563 г.). Сярод свецкіх выданняў — «Гісторыя пра папу Іаана VIII, які быў жанчынай», «Размова паляка з ліцвінам», паэма «Праметэй, або Пярэварацень» і інш.

6 **Першы ўрад БНР, сфарміраваны ў лютым 1918 года,** называўся Народным Сакратарыятам, а яго члены адпаведна народнымі сакратарамі. Першапачаткова ва ўрад увайшлі 9 чалавек: старшыня і народны сакратар міжнародных спраў Язэп Варонка; таварыш (намеснік) старшыні Кастусь Езавітаў, а таксама народны сакратар гаспадаркі Янка Серада, народны сакратар асветы Аркадзь Смоліч, народны сакратар кантролю Пётра Крэчэўскі, консул БНР у Маскве Алесь Бурбіс, загадчык спраў Лявон Заяц, дзяржаўны скарбнік Васіль Захарка і сябра народнага камісарыяту Антон Аўсянік.

Гэты ўрад быў шматпартыйным. Большасць яго — прадстаўнікі Беларускай Сацыялістычнай Грамады.

ПЫТАННІ ІІ-га ТУРА

1. Якому літаратурнаму помніку належаць словы **«На Нямізе снапы сцелюць галавамі»?** Якую асаблівасць беларускай мовы адлюстроўвае склонавая форма «на Нямізе»?

2. Колькі літар і колькі гукаў у словах **аб'ём, надзея, мядзведзь, яблык!**

3. Сталічны Дом гандлю «Першамайскі» цяпер афармлены беларускамоўнымі надпісамі. Вось чатыры рэкламныя шыльды з адной гандлёвай залы. Выправіце памылкі, прывядзіце адпаведныя правілы.

ЖЛОБІНСКАЕ В/А ШТУЧНАГА ФУТРУ
БАРАНАВІЧЭСКАЯ ...ІНАЯ Ф·КА
ГРОДНІНСКАЯ ШВЕЙНАЯ Ф·КА
НАВАГРУЦКАЯ ШВЕЙНАЯ Ф·КА

4. **Назавіце імя класіка беларускай літаратуры,** які працаваў у газеце «Звязда» ў першыя гады пасля яе заснавання. Назавіце яго вядомыя творы і навуковыя працы.

5. **Каму з беларускіх паэтаў належаць радкі:**
О, Беларусь, мая шыпшына!
Зялёны ліст, чырвоны цвет.
У ветры дзікім не загінеш,
Чарнобылем не зарасцеш.
У якім годзе яны былі напісаны? Што вы ведаеце пра гісторыю гэтага верша?

6. **Міні-сачыненне.** Апішыце моўную сітуацыю, калі вам запомніўся ўдалы выраз, народнае слова, прыказка, прымаўка.

Беларуская стыпендыя з Лондана

Зноў, як у старыя добрыя часы, Еўропа бярэцца стаць апякункай маладых навуковых талентаў з Беларусі. Ім даецца магчымасць у рамках трохгадовай праграмы стажыравацца, займацца навуковымі даследаваннямі ў Лондане. Зразумела, гасцінны бок забяспечвае пражыванне, стыпендыі і нават набыццё білетаў туды—назад. Фундатарамі праграмы выступілі Беларускі дабрачынны крэдыт, служба замежных і федэратыўных спраў Брытанскага ўрада і Лонданскі універсітэт.

Кандыдаты на Беларускую стыпендыю павінны быць беларускай нацыянальнасці, стала пражываць на Беларусі і вярнуцца сюды па заканчэнні вучобы. Гэтая навуковая камандзіроўка разлічана на тых, хто ўжо мае вышэйшую адукацыю і знаёмы з англійскай мовай. Спецыяльнасці навучання самыя розныя: сельская гаспадарка, эканоміка, экалогія, гісторыя, аховы здароўя і інш. З заявамі прэтэндэнты могуць звярнуцца ў самы бліжэйшы час у Скарынаўскі цэнтр.

Генадзь САГАНОВІЧ.

РЫБАЦКІЯ ЗГАДКІ

Мелкаводная дарожка

Для лоўлі дарожкай на мелкаводным плёсе вопытныя рыбакі робяць вось такую прыладу. Да асноўнай лёскі даўжынёй 30 м прывязваюць стограмовае грузіла грушападобнай ці паўкруглай формы. На пяць метраў вышэй яго прымацоўваюць павадок даўжынёй 2,5 м, які заканчваецца вялікім паплаўком. Ён павінен хавацца ў ваду не больш чым на трэць. На павадку прывязваецца дадатковы павадок са сваім паплаўком і блешняй (гл. мал.). Гэты паплавок мае скразную дзірку, з абодвух бакоў — пяцелькі для мацавання ў нерухомым стане. Лёскі пажадана каляровыя — для лепшай маскіроўкі ў вадзе. Лавіць трэба ўдваіх: адзін — на вёслах, другі кіруе прыладай. Адпускае яе на глыбокім месцы, і ўжо тады выходзіць на мелкаводдзе. На матавільцы павінна заставацца не менш 10 м лёскі.

Пры паклёўцы драпежніка верхні паплавок ідзе пад ваду. Адразу ж трэба рэзка падсякаць і, выводжваючы, старайцеся не дапусціць паслаблення лёскі, што вядзе звычайна да зыходу рыбы з кручка.

Прыладу пры неабходнасці можна хутка перарабіць для лоўлі на жыўца.

1. Асноўная лёска дыяметрам 0,6 мм. 2. Частка павадка дыяметрам 0,4 мм і даўжынёй 1.5 м. 3. Частка павадка даўжынёй 1 м. 4. Верхні паплавок. 5. Частка дадатковага павадка даўжынёй 1,5 м. 6. Падводны паплавок цёмнага колеру. 7. Частка павадка даўжынёй 1 м. 8. Блешня ці рыбка. 9. Грузіла.

197

Паплавок, які свеціцца

1. Батарэйка.
2. Праваднікі.
3. Корпус.
4. Патрон.
5. Лямпачка.
6. Пракладка.

Для лоўлі ва ўмовах, калі не хапае святла, можна выкарыстаць заводскі пластмасавы паплавок з празрыстым поліэтыленавым верхам, у які манціруюць маленькую лямпачку. У ніжняй частцы паплаўка размяшчаюць плоскую батарэйку РЦ-53, ці падобную з гадзінніка. Потым паплавок склейваюць вадастойкім клеем (гл. мал.).

Два электроды, якія размыкаюць ланцуг, выводзяцца ў ніжнюю частку паплаўка, не парушаючы пры гэтым герметычнасці яго абалонкі. У моры ці салёнай вадзе лямпачка загараецца адразу. У прэснай вадзе неабходна замыкаць самому, скручваючы праваднікі рукамі.

Больш вопытныя рыбакі могуць зрабіць ртутны перарывальнік, выкарыстаўшы ртуць з разбітага градусніка. Пры гэтым не трэба выводзіць наверх канцы праваднікоў, а пакінуць іх побач на донцы паплаўка. Калі паплавок зойме вертыкальнае становішча, ртуць скатваецца на донца і замыкае ланцуг. Лямпачка загараецца.

Такі паплавок трэба захоўваць у гарызантальным становішчы. Батарэйка павінна змяшчацца ў поліэтыленавым пакеціку.

198

Хатнія клопаты

Час ад часу многія з нас робяць генеральную ўборку. Пачынаць яе можна так. У час прыбірання пакоя ссуньце ўсю мэблю з месца. Гэта дазволіць абмесці сцены, ля якіх знаходзілася мэбля, працерці заднія сценкі самой мэблі, памыць і нацерці тыя ўчасткі падлогі, дзе яна стаяла.

Перасоўваючы мэблю, не забудзьце пад ножкі пакласці кавалачкі фетру, каб не падрапаць падлогу.

Ложкі, канапы, раскладныя крэслы - ложкі трэба выціраць мяккай анучкай, матрацы вынесці на вуліцу і выбіць.

Калі ў вас няма пыласоса, мяккую мэблю можна выбіць прама ў пакоі. Для гэтага намачыце старую прасціну або вялікую анучу ў чыстай вадзе, адцісніце, засцяліце ёю канапу і выбівайце. Як толькі ануча стане бруднай, памыйце яе ў чыстай вадзе, адцісніце і працягвайце выбіваць канапу. Карціны здыміце са сцен і змахніце з іх пыл сухой анучкай. Рамкі пачысціце шчоткай, шкло памыйце гэтак жа, як і аконнае. З кніжных паліц здыміце ўсе кнігі. Кожную вокладку пратрыце сухой анучкай. Паліцы для дэзінфекцыі натрыце шкіпінарам. Калі пах шкіпінару выветрыцца, пастаўце кнігі на месца.

Забруджаныя шпалеры можна лёгка і хутка асвяжыць, калі спачатку зняць венікам пыл, а затым працерці сцены сухой анучкай.

Аконнае шкло перад мыццём трэба ачысціць ад пылу. Шкло хутка і добра мыецца з дапамогай спецыяльных прэпаратаў: «Хуткі», «Секунда», «Нітхінол», «Глянец» і інш. Калі гэтых прэпаратаў няма, шкло можна вымыць вадой з зубным парашком або крэйдай (2 сталовыя лыжкі парашку на 1 л вады). У ваду можна дадаць таксама трохі сінькі. З дапамогай мяккай анучкі змажце шкло атрыманым растворам з абодвух бакоў. Калі яно падсохне, вытрыце чыстай анучкай, затым натрыце фланеллю да бляску.

Трэшчыны ў падлозе замажце гарачай сумессю пілавіння і сталярнага клею. Выраўнуйце паверхню нажом і не мыйце падлогу, пакуль клей не засохне.

Кухню рэкамендуецца бяліць два разы на год. Калі сцены пафарбаваны масленай фарбай, памыйце іх вадой з туалетным мылам або нашатырным спіртам (1—2 сталовыя лыжкі на 2 л вады). Моцна забруджаныя сцены памыйце жорсткай мокрай анучкай з мыйным парашком, затым пратрыце анучкай, змочанай чыстай вадой.

199

Мыццё фіранак і парцьер

Фіранкі і парцьеры мыюць да пачатку прыбірання або пасля яго. Некаторыя парцьеры лепш здаваць у хімчыстку.

Фіранкі спачатку вытрасці, потым замачыць на 3 гадзіны ў халоднай вадзе. Затым папаласкаць і замачыць на 2—3 гадзіны ў цёплай вадзе з парашком для мыцця шаўковых тканін. Пасля гэтага памыйце ў чыстай вадзе з адным з вадкіх мыйных сродкаў: «Лада», «Каштан», «Бярозка» і інш. Не церці, не адціскаць, не кіпяціць. Папаласкаць два-тры разы спачатку ў цёплай вадзе, затым—у халоднай.

Парцьеры і фіранкі з баваўны або лёну можна накрухмаліць і падсініць.

Каляровыя паркалёвыя фіранкі памыйце ў халоднай падсоленай вадзе, затым папалашчыце і накрухмальце.

Калі цюлевыя фіранкі маюць жаўтаватае адценне, адбяліце іх з дапамогай парашку «Персоль», «Лілія-2», «Уральскі» (2 сталовыя лыжкі парашку на вядро вады). Пасля адбельвання папалашчыце фіранкі і мыйце.

Цюлевыя фіранкі будуць выглядаць як новыя, калі пасля мыцця змясціць іх у наступную сумесь. Крухмал развядзіце вадой да кансістэнцыі густой пасты, дадайце тальк, усё добра размяшайце. Уліце ў каструлю з цёплай вадой, пастаўце на агонь і, увесь час памешваючы, давядзіце да кіпення. Калі сумесь астыне, змясціце ў яе фіранкі на 3—5 хвілін, затым падсініце і павесце.

Нейлонавыя і капронавыя фіранкі мыйце гэтак жа, як цюлевыя. Адбельвайце прэпаратам «Лілія-2». Пры неабходнасці іх можна падсініць. Нейлонавыя і капронавыя фіранкі не крухмаляць, не адціскаюць. Прасаваць іх можна толькі ледзь цёплым прасам, адключаным ад сеткі.

Вышытыя сурвэткі, абрусы і г. д. мыюць разам з фіранкамі і парцьерамі. Іх таксама крухмаляць, падсіньваюць. Прасуюць з левага боку, каб малюнак быў больш рэльефным.

200

РОЗГАЛАС

ДЗІЦЯЧЫЯ ДАМЫ ПРАЕКТУЮЦЬ ДЗЕЦІ

Аб гуманітарнай, дабрачыннай дапамозе Захаду Рэспубліцы Беларусь, яе народу і асабліва дзецям сказана і напісана так многа, што, здаецца, гэтая тэма ўжо сябе вычарпала. Але нездарма гавораць, што наша жыццё бясконцае ў сваёй разнастайнасці. Вось і ў гэтым выпадку нечакана адкрыліся новыя грані супрацоўніцтва. Размова ідзе аб міжнароднай грамадскай арганізацыі КАЯ («Водгук»). Заснавальнікі дабрачыннага цэнтра — нямецкі мастак Бернхард Алерс і яго жонка, беларуска па нацыянальнасці, архітэктар Ірына Заслаўская.

Яны нядаўна пабывалі ў Пінскай школе-інтэрнаце для дзецей-сірот і пазнаёмілі калектыў са сваім праектам. Ён настолькі арыгінальны, што варты таго, каб увайсці ў гісторыю. Сутнасць праекта, які скарочана называецца «Беларускі дом», заключаецца ў наступным. На тэрыторыі вёскі Старыца калгаса «Новы свет» Капыльскага раёна ствараецца пасёлак, дзе будзе пабудавана некалькі сямейных дамоў для дзяцей-сірот з чарнобыльскай зоны. Дагаворанасць аб першым такім аб'екце замацавана спецыяльным пагадненнем, ужо падпісаным старшынёй калгаса М. Рубелем і кіраўнікамі цэнтра КАЯ.

Своеасаблівасць задумкі ў тым, што праект будучага дома павінны стварыць сваёй фантазіяй самі дзеці. Для гэтага творчая група цэнтра КАЯ мае намер правесці шматлікія конкурсы ў розных краінах, у тым ліку і ў Беларусі. Будуць падключаны студыі дзіцячай архітэктуры, мастацкія студыі, маладзёжныя арганізацыі. Дарэчы, тэма конкурснага задання так і называецца: «Дом маёй мары». Ужо сабрана некалькі тысяч ідэй такіх домікаў. Свае варыянты прапанавалі дзеці розных краін, у першую чаргу Германіі. Што для іх характэрна: кожнае дзіця будзе мець асобны пакой, абсталяваны ў адпаведнасці з яго густамі і інтарэсамі. Плануюцца іграўня і фізкультурныя памяшканні, пакой для заняткаў музыкай і мастацкай творчасцю, агульная сталовая. Вядома ж, такой сям'і прадаставяць некалькі гектараў зямлі для сада і агарода, у комплекс увойдуць жывёлагадоўчыя і іншыя гаспадарчыя пабудовы.

Канчатковы выбар праекта зробяць спецыялісты нашай рэспублікі і Германіі. Будаваць жа дом будзе калгас за свой кошт з дапамогай спонсараў. Магчыма, у будаўніцтве прымуць удзел самі дзеці. Членамі калгаса стануць не толькі гаспадары «Беларускага дома» але і ўзятыя на выхаванне дзеці-сіроты.

А цяпер галоўная навіна. Дабрачынны цэнтр КАЯ выказаў пажаданне, каб першымі жыхарамі такой своеасаблівай фермерскай сядзібы стала група з 6—8 дзяцей з Пінскай школы-інтэрната. Маюцца на ўвазе школьнікі малодшых класаў. КАЯ абяцае практыку для гэтых сем'яў непасрэдна ў Германіі для вывучэння багатага вопыту вядзення асабістай сялянскай гаспадаркі і вырошчвання экалагічна чыстых прадуктаў харчавання.

Бернхард Алерс і дырэктар школы-інтэрната З. Чайкоўская замацавалі гэтую ідэю спецыяльным партнёрскім пагадненнем аб кааперацыі. З боку нямецкіх сяброў дадзена абяцанне перыядычна арганізоўваць адпачынак дзяцей-сірот Пінска ў Германіі.

— Таму цяпер,— расказвае Зінаіда Чайкоўская,— справа за дарослымі. Думаю, жадаючыя знойдуцца. Асабіста мне б хацелася, каб у тых, хто прапануе свае кандыдатуры на ролю бацькоў-выхавальнікаў былі б свае дзеці такога ж, скажам, узросту. Між іншым, на днях атрымана пацвярджэнне з Германіі аб тым, што ўрад зямлі Паўночны Рэйн-Вестфалія (радзімы Бернхарда Алерса) падтрымала ініцыятыву КАЯ і абяцала дапамогу ў рэалізацыі праекта першага «Беларускага дома».

С. ШАПІРА.

СУБОТНІК ДЛЯ «РАЁНКІ»

Парадокс, ды і толькі! У наш час шырокай галоснасці сама галоснасць апынулася ў найгоршым становішчы і панесла найбольшыя страты. Манапалісты-вытворцы газетнай паперы і друкарскай фарбы, паліграфісты і сувязісты да таго ўзвінцілі цэны на сваю прадукцыю і паслугі, што нават так званыя цэнтральныя і рэспубліканскія перыядычныя выданні могуць спыніць сваё існаванне. А пра раённыя ўжо і гаварыць няма чаго — іх лёс яшчэ больш бядотны і катастрафічны.

Рубам стала пытанне «быць ці не быць» і перад глускай газетай «Радзіма», якая выходзіць з лістапада 1930 года.

Што ж рабіць? Пайсці на пераафармленне падпіскі, як гэта зрабілі ўжо некаторыя рэдакцыі, глускія журналісты не захацелі, але і выйсця з гэтага становішча не бачылі.

Значыць, няма ніякага выйсця? Не, яно ёсць! На выручку прыйшоў старшыня мясцовага калгаса «Праўда» Р. Зайцаў. Што, стаў надзейным спонсарам? Ды не. Звярнуўся праз тую ж раёнку з адкрытым пісьмом да кіраўнікоў калгасаў і саўгасаў, арганізацый, устаноў і школ раёна, да пенсіянераў і ўсіх жыхароў Глушчыны з канкрэтнай прапановай — арганізаваць і правесці 18 красавіка суботнік у падтрымку газеты.

Сваю ідэю Рыгор Лукіч абгрунтаваў такім чынам. Заробленыя на традыцыйных камуністычных «чырвоных суботніках» грошы звычайна пералічваліся ў фонд пяцігодак. Аднак рэальнай аддачы ад іх ніхто ніколі не бачыў. А вось калі сродкі будуць пералічаны на рахунак райгазеты, то гэта будзе рэальным укладам кожнага ў яе выратаванне.

Адказны сакратар рэдакцыі «Радзіма» Сяргей Анташкевіч даслаў свой допіс у «Звязду» з адным намерам: магчыма, гэтую ідэю падхопяць і ў іншых раёнах. А сапраўды, чаму б і не пераняць?

Іван БРАЛКА.

Аляксандр РУЦКОЙ:

«Бясплатны сыр бывае толькі ў пастцы»

По Маскве ўсё шырэй распаўзаюцца чуткі аб магчымай адстаўцы Барыса Ельцына. Прычынай, з аднаго боку, служаць вольныя ці міжвольныя намёкі ў прамовах і выступленнях самога прэзідэнта, з другога — незадаволенасць расіян эканамічнымі рэформамі, віну за цяжкія вынікі якіх многія ўскладаюць не на кампанію Ягора Гайдара, а на Ельцына, як першую асобу. Увага замежных палітыкаў і грамадскасці ўсё часцей звяртаецца да фігуры віцэ-прэзідэнта Расійскай Федэрацыі Аляксандра Руцкога. Ды і сам віцэ-прэзідэнт з часоў жнівеньскага путчу не жадае заставацца ў баку.

— Аляксандр Уладзіміравіч, ходзяць чуткі, што вы ўзначалілі антыельцынскую апазіцыю. Як жа так, яшчэ ж зусім нядаўна Руцкой даваў слова афіцэра, што будзе з Ельцыным да канца...

— Слова свайго я не парушыў. Ніякай апазіцыі ніколі не ўзначалю. А выступаў і буду выступаць супраць бяздарнасці рэформ, якія праводзіць расійскі ўрад у эканоміцы.

— Цяпер сітуацыю спрашчаюць: падтрымліваеш рэформы — значыць, за рынак, супраць — за план...

— І дарэмна. Я прапаную пачаць рэформы з увядзення надзвычайнага эканамічнага становішча, усебаковага плана пераўтварэнняў. Але гэта зусім не азначае — з цэнтралізаванага планавання ці палкі. Проста неабходна спачатку ўсё правільна ацаніць. Каб не атрымалася, як з абяцанымі Гарбачовым да 2000 года асобнымі кватэрамі для кожнай сям'і.

— Па-вашаму, урад пачаў рэформы, не маючы дакладнага плана?

— А хіба гэтага не бачна? Зроблена спроба загнаць расійскую рэформу ў рамкі адной, да таго ж тэарэтычна слаба абгрунтаванай, мадэлі, без уліку рэальнага становішча спраў у краіне, глыбіні эканамічнага крызісу. Праз ласку нашых бяздарных эканамістаў цяпер трэба пераходзіць да рынку не ад цэнтралізаванай планавай сістэмы, пры якой мы дрэнна ці добра, але жылі, а ад стану анархічнага развалу ўсёй эканомікі.

— Хто ж вінаваты персанальна?

— Я не люблю называць прозвішчаў.

— Афіцэр-афганец баіцца?

— Ды не. Проста чалавеку, які сочыць за ўсім, што адбываецца, і так зразумела, хто вінаваты. А баяцца мне няма чаго. Перад Кангрэсам грамадзянскіх і патрыятычных сіл Расіі я два дні выслухоўваў пагрозы па тэлефоне ў шпіталі, дзе праходзіў курс лячэння: «Ты ж глядзі, віцэ-прэзідэнт, не лезь на кангрэс. І наогул не высоўвайся. А то мы з табой разбярэмся». Я заўсёды адказваў і адказваю: «Ну, прыходзьце, я яшчэ, дзякуй Богу, здольны разабрацца».

Можа, я камусьці і не падабаюся, але мне напляваць. Можа, грубаваты, але гавару, што думаю. А маўчаць не магу, таму что ўвесь гэты эканамічны хаос і палітычны падман для людзей можа закончыцца вельмі сумна.

Гаворыце, не называю прозвішчаў? Ну вось, напрыклад, Ягор Гайдар. Гэты былы крытык рыначнай эканомікі нядаўна заявіў: любыя ахвяры, на якія мы пойдзем дзеля скарачэння бюджэтнага дэфіцыту, будуць апраўданы. Відаць, гайдараўскі ўрад гатовы пайсці на смерць пенсіянераў, якія стаяць у бясконцых чэргах за дарагім малаком, на тое, каб галодныя школьнікі і далей страчвалі на ўроках прытомнасць, на фізічнае падаўленне ўсіх, хто не прымае такіх рэформ. Што гэта, як не паўтарэнне пройдзенага: рэвалюцыя любой цаной!

— Дарэчы, аб Кангрэсе грамадзянскіх і патрыятычных сіл. Для многіх вашых апанентаў гэта добры козыр: віцэ-прэзідэнт Руцкой і лідэр «Памяці» Васільеў — у адной зале.

— Пра «Памяць», нягледзячы на выкрыкі пратэсту васільеўцаў, я сказаў усё, што думаю, у той жа зале. Гэта другая крайнасць — асляпленне прымітыўным патрыятызмам. У любых дэмакратычных працэсах гэтыя людзі бачаць ледзь не змову супраць дзяржавы. Нацыянал-шавінізм і экстрэмізм у чорным колеры павінны адысці ў мінулае, ім не месца ў радах патрыятычных сіл.

А папрокі ў свой адрас я прадбачыў. Мяне абвінавачваюць у аднабаковасці падыходу да праблем, адсутнасці пачуцця інтэрнацыяналізму і г. д. і да т. п. Да якой пары любоў да Айчыны і роднага папялішча будзе атаясамлівацца з нацыяналізмам, а рускі будзе саромецца гаварыць, што ён рускі, асцерагаючыся абвінавачанняў у шавінізме?

Абыякавасць да сваёй Айчыны, якая авалодала нашымі эканамістамі-эксперыментатарамі, — вось злачынства. У нас цяпер вядзецца палітыка эканамічнага генацыду ў адносінах да ўласнага народа. Скачок у рынак без уліку асаблівасцей эканамічнага і гістарычнага развіцця краіны, толькі з дапамогай шаста лібералізацыі цэн, — гэта скачок у бездань, глыбіня якой не апісана яшчэ ні ў адным падручніку.

Біржы, біржы... Рэкламуюць толькі іх. Вырабляць ужо няма каму. Народ бяднее. А сацыёлагі сцвярджаюць: 45 працэнтаў насельніцтва падтрымліваюць дзеянні расійскага ўрада па арганізацыі клізмы для расійскага народа. Дзе гэтае ідыёцкае апытанне праводзілася, хацеў бы я ведаць. Не інакш як на таварна-сыравіннай біржы ці ў падвалах завадатараў ценявой эканомікі.

— Многія эканамісты сцвярджаюць, што на пачатковым этапе выхад наперад пасрэдніцкага і ценявога капіталу заканамерны, што гэта часовая з'ява.

— Ды не ж. Мы такім чынам пабудуем мафіёзную дзяржаву. Паводле афіцыяльных даных, толькі за 6 месяцаў 1991 года было выяўлена 150 тысяч эканамічных злачынстваў (15 працэнтаў ад агульнай колькасці). Страты дзяржавы ад спекуляцыі складаюць 11 мільярдаў рублёў. Паводле даных экспертаў, да 65 працэнтаў гуманітарнай дапамогі, якая паступіла ў 1991 годзе ў нашу краіну з-за мяжы, было раскрадзена і рэалізавана праз камерцыйныя магазіны і палаткі па цэнах, якія перавышаюць дзяржаўныя ў 10—15 разоў. І адбываецца гэта не без «дапамогі», якая заключаецца ў бяздзейнасці і бескантрольнасці апарату віцэ-прэм'ера Шохіна.

— А ці так ужо неабходна нам гэтая замежная дапамога?

— Вядома, не. Наш урад гатовы атрымліваць «міласціну» бясконца доўга, не жадаючы прызнацца ні сабе, ні людзям у тым, што за ўсё гэта рана ці позна прыйдзецца расплачвацца. Другому ўраду? Магчыма. Але ж і тым, хто прыйдзе нам на змену. А гэтага ўжо, думаю, ніхто з нас не жадае.

За дапамогу ў 30 мільярдаў долараў у год (за пяць гадоў — 150 мільярдаў долараў) разлічыцца будзе нялёгка. Разам з ранейшай 70-мільярднай запазычанасцю сумарны доўг да 1995 года разам з працэнтамі складзе больш 200 мільярдаў долараў, што эквівалентна кошту амаль двух мільярдаў тон нафты, калі мы будзем расплачвацца ёю па цяперашняй сусветнай цане. Толькі выплата працэнтаў за гэтыя крэдыты патрабуе 24 мільярды долараў штогод (240 мільёнаў тон нафты). Усё глыбей увязаючы ў даўгах, мы ператвараемся ў сыравінны прыдатак.

Некаторыя сябры з-за «бугра», вядома, дапамагаюць бясплатна. Але не трэба радавацца: бясплатны сыр бывае толькі ў пастцы. Паўтараю: трэба тэрмінова ўводзіць надзвычайнае становішча.

— А можа, не варта шашкай махаць?

— Ды колькі ж можна, прабачце, соплі жаваць. Мы дайшлі да апошняй кропкі. Далей — катастрофа, сацыяльны выбух, які прывядзе да ўлады тых, хто захапіў яе ў 17-м годзе. Яшчэ крыху — і крызіс у эканоміцы ўжо немагчыма будзе вырашыць толькі эканамічнымі мерамі.

Аляксандр КУТУЗАЎ, спецыяльна для «Звязды».

БАСТАВАЛІ ДАЯРКІ

ВЕТКАЎСКІ РАЁН. Забастоўкі ў буйных гарадах з'явіліся прыкладам для пераймання і на сяле. Так, тры дні адмаўляліся працаваць даяркі буйнейшага ў раёне калгаса імя Лебедзева. Іх не задавальняла нізкая заработная плата, за якую зараз мала што можна купіць. І вось вынік. Адміністрацыя гаспадаркі «капітулявала». Даяркі зараз будуць атрымліваць у шэсць разоў больш.

НІШТО НА ЗЯМЛІ НЕ ПРАХОДЗІЦЬ БЯССЛЕДНА...

Супрацоўнікі Упраўлення па барацьбе са злачыннасцю ў сферы эканомікі МУС РБ разам з калегамі з Кастрычніцкага РАУС сталіцы затрымалі шафёра аднаго з арэндных прадпрыемстваў горада. Яшчэ летам 1990 года «прадпрымальнік» выкраў з тэрыторыі Мінскага мясакамбіната мясапрадукты на суму амаль у 10 тысяч рублёў і «загнаў» іх каапгандлю аднаго з гарадоў Украіны. Узбуджана крымінальная справа.

Дарэчы цяпер супрацоўнікі сталічнай міліцыі даволі паспяхова раскрываюць злачынствы, учыненыя ў мінулыя гады. Толькі за апошнія суткі раскрыта 11 такіх злачынстваў. Гэта крадзяжы дзяржаўнай і асабістай маёмасці, угоны аўтамашын, кватэрныя крадзяжы, грабяжы.

З вялікім жалем даводзіцца канстатаваць, што ў большасці гэтых выпадкаў, «аўтары» злачынстваў — падлеткі.

ЗАБЫВАЦЬ ЯШЧЭ РАНА...

У гэтых людзей, па вялікаму рахунку, ужо засталася толькі адна жыццёваважная рэч — іх Гонар. А таксама Памяць аб іх загінуўшых дзецях.

Яны выйшлі на плошчу Незалежнасці перад Домам урада, бацькі загінуўшых у Афгане і «афганцы», для таго, каб пра іх успомнілі. Каб урад падумаў аб нейкай кампенсацыі кожнаму, у каго Афганістан застаўся несціхаючым болем. Увогуле, каб сказаць, што пра тую вайну забываць яшчэ рана.

Аляксандр КОКТЫШ.

«РАДАСЦЬ» ДЛЯ ТАЙВАНЯ

БРЭСТ **(Ю. Фёдарава).** У самую далёкую гастрольную паездку за ўвесь час свайго існавання накіраваўся вядомы танцавальны калектыў рэспублікі — ансамбль «Радасць». Артысты запрошаны выступіць перад жыхарамі Тайваня. Ад кіраўніка ансамбля народнага артыста рэспублікі Анатоля Вараб'ёва, які пазваніў нам па тэлефоне, атрымана прыемная вестка. Гледачы Тайваня не шкадуюць артыстам апладысментаў.

Пасля вяртання з Азіі ў «Радасці» вялікае гастрольнае лета па многіх краінах Еўропы.

ПАД ЮРЫСДЫКЦЫЮ РАСІІ?

З нядаўняга часу на ўсё, што адбываецца на адным з самых людных месц Кобрына — гарадскім аўтавакзале, стаў пазіраць двухгаловы расійскі арол... Паявіўся ён на кіёску гуказапісу, які належыць камбінату бытавога абслугоўвання. Аднак звестак аб тым, што ўстанова перайшла пад юрысдыкцыю Расіі, пакуль не паступала.

Што ж, камусьці на Беларусі дарагі абраз святога Міколы, а камусьці — сімвалы замежнай дзяржавы. Аднак далёка не кожнаму прыйдзе ў галаву выстаўляць іх у грамадскім месцы на ўсеагульны агляд.

Ігар СІДАРУК, БелаПАН.

ПЫТАННЕ ПА КАРАБАХУ БУДЗЕ АБМЕРКАВАНА Ў МІНСКУ

24 сакавіка ў рамках праходзячай у Хельсінкі нарады па падрыхтоўцы да сустрэчы дзяржаў-удзельніц агульнаеўрапейскага працэсу па ініцыятыве міністра замежных спраў Фінляндыі П. Вяюрунена адбыліся неафіцыяльныя кансультацыі міністраў замежных спраў дзяржаў—удзельніц НБСЕ. У ходзе іх асноўная ўвага была ўдзелена перспектывам развіцця і ўдасканалення працэсу НБСЕ, які ўсё больш набывае еўраазіяцкі характар, падрыхтоўцы да правядзення ў ліпені гэтага года Нарады па бяспецы і супрацоўніцтву на вышэйшым узроўні («Хельсінкі-2»), а таксама становішчу ў Нагорным Карабаху і шляхам урэгулявання сітуацыі ў гэтым раёне. Па прапанове фінскага боку, думкі па гэтых пытаннях былі выкладзены П. К. Краўчанкам, міністрам замежных спраў Беларусі, як прадстаўніком дзяржавы, якая выконвае каардынуючыя функцыі ў межах СНД, і Д. Пінейру, міністрам замежных спраў Партугаліі.

На аснове думак, выказаных у ходзе неафіцыяльных кансультацый, удзельнікі пленарнага пасяджэння аднадушна падтрымалі прапанову **правесці ў Мінску міжнародную канфедэрацыю па Нагорнаму Карабаху з удзелам Азербайджана, Арменіі, Беларусі, Германіі, Італіі, Расійскай Федэрацыі, ЗША, Турцыі, Францыі, Чэха-Славакіі, а таксама прадстаўнікоў Нагорнага Карабаха.**

25 сакавіка міністр замежных спраў Беларусі П. К. Краўчанка і міністр замежных спраў Турцыі Хікмет Чэцін падпісалі Пратакол аб устанаўленні дыпламатычных адносін паміж дзвюма краінамі. У той жа дзень у пасольстве Нідэрландаў П. К. Краўчанка і міністр замежных спраў Х. Ван Дэн Брук абмяняліся нотамі аб афіцыяльным афармленні дыпламатычных адносін паміж дзвюма краінамі. П. К. Краўчанка сустрэўся з міністрам замежных спраў Аўстрыі А. Мокам, міністрам замежных спраў Арменіі Р. Аганесянам, міністрам замежных спраў Латвіі Я. Юркансам, сакратаром Ватыкана па зносінах з дзяржавамі Ж.-Л. Торанам.

БІЗНЕС-ТЭЛЕТАЙП

У бліжэйшы час чакаецца змяненне знешняга выгляду грашовых купюр у Расіі. Супрацоўнікі Інкамбанка паведамілі, што падрыхтаваны матрыцы для друкавання новых купюр вартасцю 1 тысяча і 1,5 тысячы рублёў з вобразам Пятра I і з надпісам «Цэнтральны банк Расіі»;

Манеты вартасцю 1, 2, 3, 5, 10, 20, 50 капеек будуць чаканіцца з відарысам герба Расійскай Федэрацыі.

КОНІ МАЕ, КОНІ...

ПІНСКІ РАЁН **(С. Шапіра).** Калі не паўцарства, то мільён рублёў дакладна выклажыў за коней калгас «Парахонскі». Ці час траціць такія грошы на жарабцоў? — задавалі многія пытанне. «Час!» —лічыць старшыня калгаса Павел Пракопчык. Конегадоўля становіцца ў гаспадарцы моцнай самастойнай галіной. Ужо праектуецца конезавод на 100 галоў. Неўзабаве тут з'явіцца іпадром са сваёй конна-спартыўнай школай.

ХУТКА СЯЎБА. ТРЫВОЖНА...

ГОМЕЛЬСКАЯ ВОБЛАСЦЬ. Сёлета як ніколі складваецца цяжкае становішча з забеспячэннем тэхнікі палівам. Калі дызельнага, мяркуючы па ўсім, будзе хапаць, то чакаюцца недапастаўкі бензіну і змазачных маслаў.

Як выходзіць з такога становішча? Кіраўнікі аграпрамысловага комплексу шукаюць сувязі з брокерскімі канторамі, якія хай сабе і па дарагіх цэнах, але дапамогуць у гэтай справе, і адначасова заклікаюць механізатараў эканоміць кожны літр паліва і змазачных матэрыялаў.

РАДЫ ДОНАРАЎ РАДЗЕЮЦЬ

ТАЛАЧЫН. (Т. Махтадуй). На паліцах у раённай аптэцы няма самых элементарных медыкаментаў, не гаворачы ўжо пра прэпараты, пры вытворчасці. якіх выкарыстоўваецца донарская кроў. Ды і адкуль ім узяцца, калі з кожным годам радзеюць рады донараў. Напрыклад, летась у Талачынскім раёне здалі кроў толькі 1.100 чалавек — амаль на 400 менш, чым у папярэднім годзе.

А сёлета будзе яшчэ горш. Адмаўляюцца людзі ісці на донарскія пункты.

Прычыны самыя розныя. Першая тоіць у сабе страх перад вірусам СНІДу. А затым ідуць шматлікія рагаткі, якія ставяць на шляху донараў адміністрацыйныя каманды працоўных калектываў. Дні, затрачаныя на здачу крыві, часам адносяць да прагулаў без уважлівых прычын. Яны не ўлічваюцца пры водпуску і нават не аплачваюцца. Дык якая ж тут можа быць размова пра донарства?

Земляны склеп

Лепш за ўсё пачынаць будаваць у чэрвені-ліпені на сухім узвышаным месцы з цвёрдым грунтам. Грунтавыя воды (па ўзроўню вясны) не павінны даходзіць да падлогі па меншай меры на 1 м.

Катлаван глыбінёй 1,9 м (можна менш) капаецца ўручную. Шырыня дна 2,2 м, верху—2,8 м. Сценкі робяцца з невялікім нахілам, абшываюць іх любым падручным матэрыялам: гарбылём, дошкамі, шчытамі з лазы. Калі абшыўка будзе разборная, лепш прасушваць склеп летам.

Земляны склеп: 1 — вентыляцыйная труба; 2 — катлаван; 3 — месца для бульбы; 4 — паліцы; 5—падлога.

Падлога—глінабітная з дабаўленнем дробнага цэглавага друзу (таўшчыня слоя 10 см). Слой друзу (5 см) заліваецца гарачым бітумам, што перашкаджае капілярнаму пад'ёму вільгаці і з'яўленню грызуноў.

Столь (таўшчынёй 30—40 см) робіцца з ашкураных жэрдак, якія потым абмазваюцца сумессю гліны з саламянай сечкай і засыпаюцца зямлёй. Двухсхільны дах, які даходзіць да зямлі, павінен перакрываць катлаван не менш чым на 0,5 м з усіх бакоў. Гэта—ад дажджу.

Для даху выкарыстоўваецца абчасаны гарбыль, які кладуць унакладку, паралельна вільгаку, падкладваючы палоскі толі ці рубероіду. Вільгак робяць з тоўстых абразных дошак.

Вышыня даху па вільгаку 1,5 м. Пасярэдзіне склепа патрэбны вузкі праход. З аднаго боку будзе сховішча для бульбы вышынёй каля 1 м з крацістай падлогай, з другога—паліцы.

Вентыляцыя праходзіць праз трубу з дошак, якая дзеліцца на два каналы. Па адным паветра паступае ў склеп, а па другім выходзіць з яго. На канцы трубы (у склепе) робіцца засаўка, якой рэгулюецца паветраабмен, рэжым тэмпературы і вільготнасці.

Можна зрабіць дзве трубы, якія размяшчаюцца на розных узроўнях і пажадана ў розных месцах склепа. Выхадная адтуліна выцяжной трубы павінна быць пад самай столлю, а прытточнай—унізе, не даходзячы да падлогі на 50—60 см.

Вентыляцыйная труба на два каналы: А — агульны выгляд; Б і Г—разрэзы; В — выгляд зверху; 1 — сценкі трубы; 2 — засаўка (клапан).

Надземны склеп: 1 — уцяпляльнік; 2 — пабелка; 3 — адмостка; 4 — абмазка гарачым бітумам; 5 — гліняны слой; 6 —бутабетон; 7 — вентыляцыйная труба.

Што, як і чым склейваць

(З АМАЛЬ ЗАБЫТЫХ РЭЦЭПТАЎ)

Зараз многім з нас даводзіцца рамантаваць розныя старыя рэчы. Для гэтага патрэбен добры клей, а тым, хто майструе розныя вырабы, ён проста неабходны. Але дзе яго ўзяць?

У гэтай падборцы вы знойдзеце рэцэпты, якімі карысталіся яшчэ нашы дзяды.

КЛЕЕВАЯ ПАСТА. Для склейвання дрэва з металам, шклом, каменем і г. д. у гарачы сталярны клей дабаўляюць дробна прасеяны попел, каб атрымалася густая паста.

ВОДАТРЫВАЛЫ КЛЕЙ. У гарачы сталярны клей дабаўляюць натуральную пакосту ці льняное масла (1 частка пакосты ці масла на 4 часткі клею).

ДЭКСТРЫНАВЫ КЛЕЙ. Сухі бульбяны крухмал падаграваюць на жалезным лісце да 400 градусаў. Атрыманыя карычневыя напаўпразрыстыя крышталікі размолваюць у парашок.

Падрыхтоўка клею. 10 грамаў гэтага парашку старанна разводзяць у 25—30 кубічных сантыметрах халоднай вады. Можна яшчэ дабавіць 2 грамы цукру. Клей можна выкарыстаць для склейвання паперы.

ГУМІАРАБІК. Гуміарабік робяць са смалы, якую выдзяляюць некаторыя трапічныя расліны. Аднак зусім нядрэнны клей можна атрымаць, выкарыстаўшы смалу вішнёвых, слівовых ці абрыкосавых дрэў, а таксама смалу белай акацыі.

Кавалачкі гэтай смалы ачышчаюць ад кары і бруду, высушваюць і размолваюць у парашок, які захоўваюць у закрытым флаконе. Патрэбную колькасць парашку раствараюць у цёплай вадзе, і клей гатовы да выкарыстання. Гуміарабік — найлепшы клей для паперы.

КАЗЕІНАВЫ КЛЕЙ. Казеінавы клей выкарыстоўваюць для склейвання розных матэрыялаў, у тым ліку фаянсу, пластмасы і г. д.

Казеінавы клей адрозніваецца большай устойлівасцю да вільгаці, чым сталярны.

Казеін звычайна прадаецца ў выглядзе парашку, але яго лёгка прыгатаваць і самому.

Атрыманне чыстага казеіну. Абястлушчанае малако ставяць у цёплае месца, каб яно закісла. Затым яго фільтруюць праз прамакальную паперу.

Казеін (бялковае рэчыва малака) застаецца на паперы. Яго мыюць у мяккай (дажджавой) вадзе, потым, завязаўшы ў анучу, кіпяцяць у вадзе, каб вывесці рэшткі тлушчу. Пасля гэтага казеін раскладваюць на прамакальнай паперы і сушаць пры хатняй тэмпературы.

Падрыхтоўка клею. Дзесяць частак казеіну і адну частку буры размешваюць у дзвюх частках вады, пакуль не атрымаецца цеста, затым дабаўляюць яшчэ дзве часткі вады. Атрыманы клей прыгодны для выкарыстання на працягу дзвюх-трох гадзін, пасля чаго ён цвярдзее.

Казеінавы клей можна прыгатаваць, дабаўляючы да тварагу па кроплі нашатырнага спірту, пакуль не атрымаецца студзяністая празрыстая маса. Гэтай масай змазваюць дэталі.

У гатовы казеінавы клей дабаўляюць некалькі кропель фармаліну для атрымання водатрывалага клею.

ЦЭЛУЛОІДНЫ КЛЕЙ. Гэтым клеем можна добра склейваць самыя разнастайныя матэрыялы — дрэва, скуру, тканіну, пластмасу і г. д. Клей хутка сохне і зусім не баіцца вільгаці. Для яго прыгатавання выкарыстоўваюць непатрэбную кінаплёнку. Яе адмываюць у гарачай вадзе ад эмульсіі і рэжуць на дробныя кавалачкі. Затым іх змяшчаюць у бутэльку і заліваюць ацэтонам ці грушавай эсенцыяй. На адну частку цэлулоіду бяруць 2—3 часткі ацэтону. Калі плёнка поўнасцю растане, клей гатовы для выкарыстання.

Гэтым жа спосабам можна прыгатаваць клей для склейвання лінолеуму. У шклянку кладуць кавалачкі старога лінолеуму і заліваюць ацэтонам. Калі ён растане да гушчыні сметанковай масы, яго можна выкарыстоўваць.

КЛЕЙ ДЛЯ СКЛЕЙВАННЯ ВЫРАБАЎ СА ШКЛА, ФАЯНСУ, ФАРФОРУ. Каб атрымаць масу для склейвання шкла і фарфору, трэба распусціць на павольным агні 50 грамаў светлага шэлаку з 25 грамамі шкіпінару. Сумесь крыху астуджваюць і раздзяляюць на маленькія пліткі. Пры карыстанні масу награваюць, змазваюць ёю чарапкі і акуратна змацоўваюць іх. Лішкі масы здымаюць анучкай. Пры склейванні шкла карыстаюцца таксама жэлацінам, да якога дабаўляюць невялікую колькасць воднага раствору двухромакіслага калію. Гэты клей пад уздзеяннем святла становіцца зусім не раставральным, нават у гарачай вадзе.

ЗОРКІ БЕЛАРУСКАГА ФУТБОЛА

Фартуна была далёка не ўдзячная да Юрыя Курбыкі. Гады, праведзеныя на лаўцы запасных, наўрад ці могуць усяліць шмат энтузіязму ў любога спартсмена, асабліва ў таго, які адчувае ў сябе вялікія незапатрабаваныя магчымасці. Было ўсё: і адчай, і кампраміс з сумленнем, і надзея, і... зноў месца ў рэзерве. Аднак паддавацца паніцы — не лепшая палітыка. І Юрый працягваў верыць у сваю зорку. Спачатку кароткімі момантамі ў мінскім «Дынама», потым у ташкенцкім «Пахтакоры». А пасля, калі ўжо ніхто нават не верыў у магчымасць вяртання, Курбыка зноў з'явіўся ў Мінску. Прычын для размоў было больш чым дастаткова: няўжо зможа гуляць у асноўным саставе, калі ўжо пераваліла далёка за 30? Прызнацца, скептыкаў было больш. І тым ні менш выявілася, што згуляць Курбыка змог, і згуляў так, што ўсім скептыкам засталося толькі развесці рукамі.

Але сёння час пачаў адлік новага этапу ў футбольным жыцці. Парад суверэнітэтаў, праведзены футбольнымі федэрацыямі рэспублік былога СССР, паставіў мноства пытанняў і парадзіў столькі ж праблем. Што чакаць заўтра нам, балельшчыкам? Першыя адказы павінен даць новаспечаны нацыянальны чэмпіянат Беларусі.

Угадаць наперад падзеі — наколькі магчыма — мы і паспрабуем са старэйшым іграком, варатаром каманды «Дынама» (Мінск) Юрыем Курбыка.

Юрый КУРБЫКА:

«Мая палітыка вырашаецца на кухні маёй кватэры...»

— Напэўна, самае важнае на сённяшні момант пытанне: на ваш погляд, што дасць досыць спешная прыватызацыя футбольнай гаспадаркі былога СССР нацыянальным камандам?

— Час ідзе, жыццё мяняецца літаральна з кожным днём і падзеі, замешаныя на палітыцы, аўтаматычна перакідваюцца на астатнія сферы жыцця. Таму павальныя суверэнітэты можна было прадбачыць ужо даўно, і сённяшнія пераўтварэнні трэба ўспрымаць як належыць. У нашым выпадку, груба кажучы, раней сядзеш — раней выйдзеш (я маю на ўвазе міжнародную арэну). А разам з тым з'явіцца стымул для самаўдасканалення. Таму не трэба рабіць трагедыі з мыльнага пухіра ў асобе федэрацыі футбола СССР, які лопнуў.

— І тым не менш, у той час як ва ўсім свеце футбол заваёўвае ўсё новых і новых прыхільнікаў, здаецца, яго беларускаму сабрату ў хуткім часе пагражае імклівае падзенне папулярнасці.

— Вядома, спачатку гледачы будуць яўна расчараваныя. Калі яшчэ паўгода назад балельшчык ішоў на «Спартак», кіеўскае «Дынама», то зараз наўрад ці выкліча вялікую цікавасць каманда райцэнтра. Але тут усё залежыць ад таго, які футбол будзе прапаведвацца. Дарэчы, той жа апошні саюзны чэмпіянат таксама паказаў, што людзі ў некаторай ступені астылі да «гульні мільёнаў». І перш за ўсё віной таму мноства зусім неспартыўных праблем, якія зваліліся на галаву. Таму, відаць, на першым этапе цяжка чакаць нечага неардынарнага. Але я ўпэўнены, што з цягам часу каманды пачнуць даказваць свае правы на гледача. А калі яшчэ хто-небудзь атрымае магчымасць удзельнічаць у розыгрышы еўрапейскіх кубкаў, то нават самыя радавыя каманды апынуцца ў цэнтры павышанай увагі.

— У такім разе, у якой з беларускіх каманд вы бачыце сур'ёзнага саперніка?

— На даны момант нельга сказаць, што «Дынама» будзе недаацэньваць любога саперніка. Хаця і не сакрэт, што сёння па падбору, па саставу наша каманда мацнейшая за ўчарашнія каманды другіх эшалонаў. І я думаю, што ў асобе магілёўскага «Дняпра», брэсцкага «Дынама», маладзечанскага «Металурга», іншых каманд мы атрымаем даволі моцных сапернікаў.

— Як ні круці, а хутчэй за ўсё і тое ж мінскае «Дынама» чакае нейкая «ўсярэдненасць». Ці не паўторацца сумна вядомыя выпадкі з «Жальгірысам» і тбіліскім «Дынама», калі ігракі былі рады літаральна любой магчымасці пакінуць сваю каманду? І ў нашым выпадку неабавязкова павінна фігураваць замежжа. Прынамсі, яно будзе бліжнім: Расія, Украіна.

— Едуць гуляць людзі ва ўсім свеце, — гуляць на больш высокім узроўні на даны момант. І таму спыніць такі працэс проста немагчыма. Ізаляцыя можа быць толькі пры таталітарным рэжыме, і мы гэта яшчэ добра памятаем. Калі футбалісты будуць выязджаць па кантракту, то гэта з лішкам акупіцца: павысіцца спартыўнае майстэрства, узрасце агульная практыка, ад чаго ў рэшце рэшт выйграе ў будучым зборная Беларусі. У любым выпадку практыка высокага класа неабходна як паветра.

— Наконт зборнай Беларусі. Не за гарамі той час, калі яна з'явіцца на міжнароднай арэне. У кагорце якіх краін бачыцца вам наша рэспубліка?

— Думаю, шанцы ў нас не самыя дрэнныя. Узяць тых жа легіянераў: Алейнікаў, Гоцманаў, Зыгмантовіч, Мятліцкі, Сокал. Усё гэта ігракі вышэйшага прафесіянальнага ўзроўню. І я думаю, што на сённяшні дзень зборная Беларусі выглядае не горш за Швейцарыю, Грэцыю, Нарвегію. Вядома, нельга яе залічваць у лідзіруючую групу, але па класу, па ўзроўню яна можа разлічваць на моцнага «серадняка». Упэўнены, што пры дальнабачнай палітыцы трэнераў нацыянальнай каманды і правільным падыходзе да вядзення футбольнай гаспадаркі, можна разлічваць на пэўны поспех. Узровень будзе падымацца — памалу, але пэўна.

— Вы спадзяецеся заняць месца ў варотах зборнай Беларусі?

— Нават не ведаю, што сказаць. Наогул, у такім узросце ўжо цяжка зазіраць у будучае. У такой сітуацыі напэўна трэба даваць дарогу маладым хлопцам, з якімі будуць звязаны перспектывы футбола на Беларусі. Хаця, калі б мне выпаў такі гонар, то я наўрад ці адмовіўся б і згадзіўся б нават на сімвалічны матч.

— У такім разе каго з маладых варатароў вы лічыце надзеяй нацыянальнага футбола?

— Скажу чэсна — варатароў рэспубліканскага першынства Беларусі ў гульні я наогул не бачыў: хто моцны, хто слабы — не ведаю, аднак напэўна, ёсць перспектыўныя хлопцы. А пакуль, на мой погляд, пальма першынства належыць Андрэю Сацункевічу і Генадзю Таміловічу — варатарам мінскага «Дынама». Апошні, дарэчы, выступаў другім варатаром за зборную СССР на апошнім маладзёжным чэмпіянаце свету. Акрамя гэтых хлопцаў падабаецца яшчэ Юра Афанасьеў, які ў мінулым сезоне гуляў у брэсцкім «Дынама». Думаю, што менавіта гэтая тройка і будзе канкурыраваць паміж сабой.

— Юра, а чым быў выкліканы такі ўсплеск у вашай гульні ў мінулым годзе? Няўжо адкрылася другое дыханне?

— Калі сказаць па вялікаму рахунку, з аглядкай назад — згуляў я не мацней, чым мог. Увогуле, сябе ацэньваць заўсёды цяжка. Зрэшты, я ўвесь час сур'ёзна ставіўся да справы, сур'ёзна рыхтаваўся да чэмпіянатаў...

— Будзем рэалістамі: гуляць вам засталося пяцігодку, можа, крыху больш. Што далей?

— Пяцігодка? Ну, гэта яўна перабольшана. А жыццё я буду звязваць з футболам — гэта адназначна. Праўда, не ведаю канкрэтна, у якім амплуа, але столькі год прабыўшы ў футболе, ужо цяжка ад яго адмовіцца. Тым больш, што аднойчы такую спробу я ўжо зрабіў — паўтара года папрацаваў у сістэме МУС. І гэта памылка лішні раз зацвердзіла мяне ў думцы, што акрамя футбола мне нічога не патрэбна.

— Аднак я ведаю, што ў вас маецца яшчэ і юрыдычная адукацыя?

— Гэта так. І, напэўна, калі б жыццё вымусіла, то змог бы стаць і юрыстам. Прынамсі, — стараннасці ў мяне хапае, хапіла б яе і на тое, каб пералапаціць гару літаратуры. Хаця, прызнаюся, зараз патрэбнымі юрыдычнымі ведамі я не валодаю.

— Скажыце, а футбол якой краіны вам імпануе ў большай ступені?

— Больш за ўсё падабаецца стыль, які прапагандуюць зборныя Германіі і Галандыі. Адзін час вельмі падабаліся датчане. Што датычыцца паўднёваамерыканскага футбола, то мне ён больш нагадвае цырк: глядзець падабаецца, але асалоды не выклікае.

— Вы столькі стаіце ў варотах! Няўжо ніколі не хацелася змяніць амплуа?

— Я так думаю, што кожны павінен займацца сваёй справай, той, да якой яго рыхтавалі. А на трэніроўках, як правіла, усе варатары бягуць уперад забіваць галы — такім чынам выходзіць незапатрабаваная ўнутраная энергія. А быць варатаром мне падабаецца. Бываюць, вядома, моманты, калі праклінаеш і сваё амплуа, і той дзень, калі ўпершыню стаў у вароты. Але ў кожнай прафесіі ёсць свае і плюсы і мінусы.

— Вы практычна аднаго ўзросту з Міхаілам Вергіенкам. Схема «начальнік — падначалены» адчуваецца моцна?

— Калі мы размаўляем проста, што называецца, шчыра, то гутарка ідзе на роўных. Паміж намі нармальныя таварыскія адносіны і я, напрыклад, не ўяўляю, як з ім можна размаўляць на «вы». Тым не менш гэта не перашкаджае мне ўступаць «майму начальніку». Наогул, у калектыве трэба захоўваць літару закона, адкінуўшы ўбок усялякае панібрацтва. Ён — кіраўнік, я — падначалены.

— Пакінем футбольную тэматыку. Сямейнае становішча...

— Жанаты, дзве дачкі — 12 і 10 гадоў.

— У вас хапае часу на наведванне тэатраў, праслухоўванне музыкі, чытанне?

— Пачну з апошняга. Паколькі да матчаў мы рыхтуемся на базе ў Стайках, то пасля трэніроўкі свабоднага часу колькі хочаш. Вельмі люблю пачытаць добрую кнігу. Хаця месяц я магу чытаць так, што за вушы не адцягнеш, а месяц наогул ні за што не вазьмуся.

Што датычыцца кіно, тэатраў... Адзін хадзіць туды я не люблю, а з дзецьмі не заўсёды атрымліваецца, паколькі яны займаюцца ў музычнай школе і наведваюць спецшколу з англійскім ухілам. А гэта патрабуе шмат часу. У жонкі заўсёды хапае хатніх клопатаў. Таму часцей за ўсё карыстаемся паслугамі «відзіка».

— Якія адносіны да «свецкіх слабасцей»?

— Да спіртнога я абсалютна раўнадушны, хаця ў кампаніі магу трохі выпіць. Але я вельмі сур'ёзна стаўлюся да сваёй справы, і таму злоўжываць адным на шкоду другому не збіраюся. Што датычыцца курэння, дык, каюся, ёсць грэх. І ў 36 гадоў з гэтага тайну рабіць не збіраюся.

— Вы любіце шумныя кампаніі?

— Па маладосці вельмі любіў, а пад старасць, напэўна, усе робяцца пустэльнікамі. Хутка стамляешся ад шуму, і душа патрабуе цішыні. Але тым ні менш кампаніі старых сяброў і знаёмых я люблю.

— Можна сказаць, што вы вельмі цікавіцеся палітыкай?

— Вельмі не цікаўлюся. Асабіста для мяне важнай з'яўляецца палітыка на кухні маёй кватэры: калі дзеці сытыя, калі ў жонкі не баліць галава аб тым, што купіць, дзе дастаць. І такая палітыка мяне задавальняе.

Адзінае, што мяне некалі сапраўды не задавальняла ў палітычным жыцці — дык гэта панаванне адной партыі. Я з гэтым страшна быў не згодзен, хаця і быў членам гэтай партыі.

— Выйшлі з яе самі?

— Хутчэй аўтаматычна, гэтак жа, як і ўступіў. Але тагачасныя ўмовы дыктавалі менавіта знаходжанне ў партыі. Па праўдзе, недзе ў падсвядомасці я і падтрымліваў саму ідэю камунізму, але, вядома, не да такой ступені апошненую.

— Ходзяць рамантычныя легенды, што футбалісты атрымліваюць 20 тысяч у месяц і невядома яшчэ, у якой валюце...

— Па-першае, ніводны спартсмен не скажа, колькі ён зарабляе — гэта фінансавая тайна. Па-другое, адносна «Дынама» магу сказаць, што атрымліваюць ігракі на нармальнае жыццё. І калі ў маскоўскіх камандах аплата сапраўды часткова ідзе ў валюце, то нам да гэтага далёка.

— У вас ёсць машына?

— Так, «Волга», раней былі «Жыгулі». Але машынай карыстаецца жонка.

— Дзякуй, і да сустрэчы на гульнях чэмпіянату Беларусі!

Гутарыў Ігар КАРНЕЙ.

ТЭЛЕБАЧАННЕ

27 сакавіка

Беларускае тэлебачанне

8.30. Раніца рэспублікі.
8.45. Кінанарыс.
9.00. «Час-Не-Чакае». Мастацкі фільм.
15.25. Меркурый.
16.30. Фільмы — дзецям. «Марусіна карусель», «Дзень загадак», «Запіскі Пірата».
17.00. «Наша школа — нашы старты». ДЮСШ № 18 г. Мінска.
17.40. Сёння — Міжнародны дзень тэатра. Частка 1-я.
19.00. Панарама.
19.25. Абласныя навіны (Магілёў).
19.35. Наш каментарый. «Праз церні — да зорак».
19.40. Месячны каляндар агародніка.
20.10. Дак. фільм БТ «Аднаасобнік».
20.25. Калыханка.
20.45. Тэлебіржа.
21.00. Сёння — Міжнародны дзень тэатра. Частка 2-я.
22.00. На сесіі Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь.
23.30. НІКа.

I канал. Астанкіна

11.25. ...Да 16 і старэйшым.
12.05. «Атракцыён». Мультфільм.
12.15. «Клуб падарожнікаў» (з сурдаперакладам).
13.20. Брыдж.
13.45. Бізнес-клас.
14.00. Навіны.
14.25. «Падарунак меламану».
14.55. Пераможцы.
15.40. «Каштанка». Мультфільм.
16.10. Рок-урок.
17.00. Навіны.
17.25. Чалавек і закон.
18.05. Мастацкі фільм. «На паўстанку». Цыкл «Першае каханне».
18.35. «Тэатральныя сустрэчы».
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.40. «ВІД» прадстаўляе: «Поле цудаў», «Палітбюро», «Музагляд», «Шоу-біржа», «Хіт-канвеер». У перапынку (23.00) — Навіны.
0.15. «Злачынца прыслаў кветкі». Мастацкі фільм з серыі «Дэрык».

Канал «Расія»

9.05. Англійская мова. 2-гі год навучання.
9.35. Эскулап.
9.45. Пятае кола.
11.30. «Пунсовая кветачка». Мастацкі фільм.
12.40. Фонд «Адраджэнне расійскай вёскі».
13.00. Весткі.
15.00. «Чараўнік Ізумруднага горада». Мультфільм. 9-я, 10-я серыі.
15.40. Прастора плюс.
16.10. «Кенгуру». Спартыўная праграма для падлеткаў.
16.45. Т. Ін. Ка.
17.00. Паралельныя сусветы.
17.45. Версія.
18.00. Вольны час. «Дамашні клуб».
18.15. Актуальная камера. «Білет у Казань-2».
18.45. «Кот у калпаку». Мультфільм.
19.00. Весткі.
19.20. Свята кожны дзень.
19.30. «БДТ: учора, сёння, заўтра...». Частка 3-я.
20.40. Мсціслаў Растраповіч. Да 65-годдзя з дня нараджэння.
21.00. «К-2» прадстаўляе: праграмы «Каронка», «Пры сведках», «САС» і мастацкі фільм «Спакуса». У перапынку — Весткі, рэклама, на сесіі ВС Расіі.

28 сакавіка

Беларускае тэлебачанне

8.30. Раніца рэспублікі.
8.40. Праграма перадач.
8.45. «Вяселле соек». Мастацкі фільм.
10.00. Паказвае Віцебск. Інфармацыйна-публіцыстычная праграма.
11.00. Тыдзень планеты.
11.15. Меркурый.
12.15. Б. Брэхт. «Барабаны ўначы». Спектакль Гомельскага аблдрамтэатра.
13.55. «Пластылінавая варона». Мультфільм.
14.05. «Азбука выпадковасцей». Дак. фільм.
14.30. «Мы такія розныя». Музычная забаўляльная праграма.
15.40. Справы вайсковыя.
16.25. «Жыццё з песняй». Сямейны ансамбль Дрынеўскіх з в. Тонеж Лельчыцкага раёна.
16.50. Трэці тайм.
17.35. «Мелодыі кахання». Творы І. Лучанка выконвае Дзяржаўны канцэртны аркестр Беларусі.
18.15. ПІК.
19.00. Панарама.
19.25. Канцэрт-вальс.
20.15. «Пачвара». Мультфільм для дарослых.
20.25. Калыханка.
20.45. Тэлебіржа.
21.00. «Дарога да вечнай любові». Інфармацыйна-гуманітарная праграма. Хрысціянскае тэлебачанне «Сі-Бі-Эн» (ЗША).
22.30. Сесія Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь.
24.00. НІКа.

I канал. Астанкіна

6.30. Суботняя раніца дзелавога чалавека.
7.30. Тэлефільм «Я рад сустрэчы з вамі».
8.10. Мультфільмы «Воўчая шкура», «Вогнік», «Мартышка і смычкі».
8.45. ЭХ.
9.00. Ранішняя музычная праграма.
9.30. Цэнтр.
10.10. Гонг.
11.25. Гэта вы можаце.
11.55. Жылі-былі.
12.25. Марафон-15.
13.15. Фільмы-балеты Ф. Слідоўкера і А. Тафеля. «Паэмы».
14.00. Навіны (з сурдаперакладам).
14.20. Валейбол. Чэмпіянат Расіі. Мужчыны.
14.40. «Кіно да запатрабавання».
15.40. У свеце жывёл.
16.25. «Чырвоны квадрат».
17.05. «Пчала Мая».
17.30. «КВЗ-92».
19.15. Палітычная кухня.
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.40. Мастацкі фільм «Грэх ліцадзейства».
23.00. Навіны.
23.25. «Каханне з першага погляду». Дзень першы.
0.05. «Ракавое спатканне». Фільм з серыі «Дэрык».

Канал «Расія»

7.00. Весткі.
7.20. Наш сад.
7.50. «Камар Камаровіч». Мультфільм.
8.00. Баскетбольны агляд НБА.
8.30. Цырк на сцэне. «Марафон дурняў».
9.00. Пілігрым.
10.00. Відэаканал «Плюс адзінаццаць».
11.15. «Як жыць будзем?»
12.00. «Школа ў зменлівым свеце».
13.00. Весткі.
13.20. Кінафільм «Свой крыж».
14.45. Балгарыя: вопыт і надзеі.
15.25. «Бурда модэн» прапануе...
15.55. «Познер і Донах'ю».
16.50. «Прыгоды Боска».
17.20. Парламенцкі веснік.
17.35. «Задворкі-3». Дабрачынны вечар тэатра Ленкам.
19.00. Весткі.
19.20. Свята кожны дзень.
19.30. Музыка ў стылі пепсі.
21.00. «Зусім сакрэтна».
22.00. Весткі.
22.25. «Маскі-шоу».
22.55. «Бландзінка за вуглом». Мастацкі фільм.

РАДЫЁ

28 сакавіка

11.00 — «Фальклор». Радыёклуб. 11.30 — праграма радыёстанцыі «Сямейнае радыё» (ЗША). 12.00 — «Увайсці ў кожны дом». Суботнія радыёсустрэчы. 12.30 — эстрадная праграма. 13.00 — «Для веруючых і няверуючых». 13.30 — «Філантропы». Хроніка міласэрных і дабрачынных спраў. 13.40 — «Жыццё, як яно ёсць». Па пісьмах радыёслухачоў. 14.15 — «Мая матуля, сон мой весні». Літаратурна - музычная кампазіцыя. 15.15 — «Беларусь: музычныя скрыжаванні стагоддзяў». 16.05 — «На паваротце». Праграма для юнацтва. 17.00 — «Паўгадзіны з меламанам». 17.30 — «Спадчына». 18.00 — перадачы абласнога радыё. 19.45 — вячэрняя казка. 20.00 — «Дзень нашага жыцця». 20.30 — «Вячэрнія зарніцы». 21.00 — «Музычная пошта». 22.00 — «Музыка на ўсе часы». 23.10 — «Свет беларускай эстрады». Музычная праграма.

НАДВОР'Е

27 сакавіка

Сёння ўдзень па рэспубліцы чакаецца воблачнае з праясненнямі надвор'е, на большай частцы тэрыторыі дажджы. Тэмпература паветра ў Віцебску — 6—8, Гродна — 8—10, Мінску, Магілёве — 10—12, Брэсце — 12—14, Гомелі — 15—17 градусаў цяпла.

У наступныя двое сутак часам пройдуць дажджы. Тэмпература паветра ўначы — 1—6, удзень — 5—10.

Л. САНКЕВІЧ,
інжынер-сіноптык.

СОВЕТСКАЯ БЕЛОРУССИЯ
СЁННЯ Ў НУМАРЫ

«Аб размерах дзяржаўных дапамог сем'ям, якія выхоўваюць дзяцей». Пастанова Дзяржкампрацы і Мінфіна Рэспублікі Беларусь.
На сесіі Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь.
Саюзная і рэспубліканская інфармацыя.
«І ўсё-такі я веру...» Інтэрв'ю з мэрам сталіцы Беларусі А. М. Герасіменкам.
«Гарантыя ад неправавых законаў». Абмяркоўваем праект Канстытуцыі Беларусі.
«Чакаем «штуршка» ад Сэма?» Пісьмо з Віцебска.
«Усіх вучыць усяму...» Да 400-годдзя з дня нараджэння Яна Амоса Каменскага.
«Ні льгот, ні пасведчанняў». Чытаючы пошту.
«Кругагляд».
«У садзе і агародзе». Парады садаводаў.
Праграма тэлеперадач на тыдзень.
«Плюсы і мінусы кавы». Вы прасілі расказаць.

Галоўны рэдактар
У. Б. НАРКЕВІЧ.

ЗАСНАВАЛЬНІКІ: Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь, Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь, калектыў рэдакцыі газеты «Звязда».

НАШ АДРАС: 220041, гор. Мінск, праспект Ф. Скарыны, 77, рэдакцыя газеты «Звязда».

ТЭЛЕФОНЫ: прыёмнай — 32-51-05, аддзела пісьмаў — 32-04-52, 32-41-92, навін — 32-15-02, даведкі па рэкламе і аб'явах — 32-35-91.

ПА НУМАРУ ДЗЯЖУРЫЛІ: член рэдакцыйнай калегіі Яраслаў Чапля, намеснік адказнага сакратара Віктар Краўчанка, старшы карэктар Вікторыя Кляновік.

Аўтары апублікаваных матэрыялаў нясуць адказнасць за падбор і дакладнасць фактаў. Іх меркаванні не заўсёды супадаюць з меркаваннем рэдакцыі.

Рэдакцыя пакідае за сабой права не ўступаць у перапіску з чытачамі.

Друкарня выдавецтва «Беларускі Дом друку».
Тыраж 81.784. Індэкс 63.850.
Зак. № 62.
Выходзіць 250 разоў на год.
Нумар падпісаны ў 21.05.
М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

Рэцэпты Іванкі — паплечніцы бабы Вангі

АД ПЯСКУ У НЫРКАХ

1 кг свежай пятрушкі з каранямі і адзін буйны корань сельдэрэю дробна нарэзаць, дадаць 1 кг натуральнага пчалінага мёду і 1 л вады; давесці да кіпення на невялікім агні, памешваючы. Настойваць тры дні. Дадаць яшчэ 1 л вады; зноў давесці да кіпення; працадзіць, не даючы сумесі астыць. Атрыманы сіроп прымаць па тры сталовыя лыжкі перад ядой.

АД МАРШЧЫН

20 г расцёртага ў ступе кветкавага пылку, 50 г аліўкавага алею, 50 г здробненага мінералу хумы (разнавіднасць шэрай акамянелай гліны), 200 г. пчалінага мёду замясіць да кашападобнага стану, даць адстаяцца адну гадзіну. Трымаць у выглядзе маскі на твары па 20 мінут адзін ці два разы на тыдні.

ПРЫ АСТМЕ

100 г пялёсткаў руж, 500 г нацёртага на тарцы гарбуза, 5 лістоў трыпутніку, дзве сталовыя лыжкі мёду, 1 л чырвонага сухога віна. Давесці да кіпення, але не кіпяціць. Настойваць суткі. Працадзіць. Піць па сталовай лыжцы пяць разоў у дзень.

ПРЫ ЭКЗЕМАХ (ВОНКАВАЕ)

200 г пладоў шыпшыны, 100 г сушанай крапівы, зялёнае шалупінне двух грэцкіх арэхаў. Варыць 10 мінут у 0,5 л вады. Настойваць суткі. Працадзіць. Дзве сталовыя лыжкі настойкі замяшаць са свежым тварагом і пчаліным мёдам (50 г тварагу на 50 г мёду). Атрыманы бальзам трымаць на паражоных месцах па 20 мінут тры разы ў дзень.

ПРЫ ХВАРОБАХ ПЕЧАНІ

20 г сухога памёту ластавак, 30 г праполісу, 0,5 кг бярозавага грыба заліць 1 л кіпеню і настойваць суткі ў закрытай гліннянай пасудзе. Працадзіць. Растварыць у настойцы 50 г здробненага мінералу хумы. Піць, узбоўтваючы, па тры сталовыя лыжкі перад ядой.

ПРЫ АЦЁКАХ КАНЕЧНАСЦЕЙ

Абабраць бульбу, нацерці на тарцы і трымаць 20 мінут на ацёчных месцах, шчыльна абкруціўшы іх зверху радном.

ПРЫ ЯЗВЕ СТРАЎНІКА (БЕЗ АБВАСТРЭННЯ)

100 г праполісу, 20 г ільнянога семя, 50 г зярнят аўса, дробна нарэзаны ліст лопуху. Давесці да кіпення ў 0,5 л раствору (адзін да аднаго) вінаграднай гарэлкі і вады. Настойваць трое сутак. Працадзіць. Прымаць па сталовай лыжцы перад ядой.

ПРЫ ЗАПАЛЕННЯХ МОЧАПАЛАВЫХ ОРГАНАЎ

10 лясных жалудоў і адзін плод дзікага каштана размалоць у парашок, давесці да кіпення ў 0,5 л чырвонага сухога віна з дабаўленнем 50 г сухіх ваўчкоў і 30 г праполісу. Настойваць суткі ў гліняннай пасудзе. Потым дабавіць 20 г кветкавага пылку і яшчэ раз давесці да кіпення. Працэджваць не трэба. Астудзіць і прымаць, узбоўтваючы, па сталовай лыжцы 5—6 разоў у дзень.

ПРЫ ЗАХВОРВАННЯХ НЕРВОВАЙ СІСТЭМЫ

Паўшклянкі кветак ляснога ландышу і паўшклянкі сухіх суквеццяў рамонка варыць 5 мінут на невялікім агні ў 0,5 л вады. Настойваць суткі. Працадзіць. Вадкасць змяшаць у прапорцыі адзін да аднаго з працэджанай тыднёвай настойкай травы дзівасілу і мурашыных яечак у сухім белым віне (50 г травы, 20 г мурашыных яечак, 0,5 л віна). Прымаць па сталовай лыжцы тры разы ў дзень.

ДЛЯ АДНАЎЛЕННЯ МУЖЧЫНСКАЙ ПАТЭНЦЫІ

У меднай пасудзе давесці да кіпення 0,5 л вінаграднай гарэлкі і 100 г мёду. Уліць пры закіпанні 20 г пятушынай крыві. Зняць з агню, пераліць у гліняны гаршчок; дадаць здробнены на тарцы неачышчаны корань сельдэрэю і тры дробна нарэзаныя карэньчыкі аслінай калючкі. Настойваць тры дні. Прымаць штодзённа па 30 г адразу, змяшаўшы з расцёртым сырым курыным жаўтком.

Перачытваючы Хемінгуэя

На старонках твораў вядомага амерыканскага пісьменніка Эрнеста Хемінгуэя можна сустрэць шмат разнастайных практычных парад і назіранняў, якія могуць спатрэбіцца ў паўсядзённым жыцці.

Ну, вось, напрыклад, невялікі ўрывак з рамана «Па кім звініць звон»:

«Ансельма, скурчыўшыся, сядзеў за дрэвам, тоўсты ствол якога крыху абараняў яго ад снегу. Ён моцна прыціскаўся да ствала. Рукі ў яго былі засунуты ў рукавы курткі, правая рука ў левы рукаў, левая — у правы, галава па самыя вушы ўцягнута ў каўнер. Мяцеліца, холадна... Але час ужо вяртацца ў лагер... Ён пацёр нагой аб нагу, потым выслабаніў рукі з рукавоў, некалькі разоў рэзка нахіліўся, потым добра расцёр сабе лыткі, пастукаў нагой аб нагу, каб разагнаць кроў. Тут, за дрэвам, не так холадна, яно крыху хавае ад ветру...»

Ці не праўда, добрая парада, як можна разагрэцца ў халоднае надвор'е? Цяпер вясна, надвор'е яшчэ няўстойлівае, пераменлівае. Таму можа здарыцца, што снег, дождж, проста халодны вецер могуць заспець знянацку.

Але праз колькі тыдняў ужо і навальніцы загрымяць. Што рабіць, калі сустрэча з навальніцай нечакана адбудзецца «на прыродзе»?

Прачытаем урывак з «Апавяданняў пра Ніка Адамса»:

«Не трэба баяцца ў лесе, Нік. Нішто тут табе не можа пашкодзіць», — сказаў бацька. «Нават маланка?» — спытаў Нік. «Нават маланка! Калі пачнецца навальніца, выходзь на адкрытае месца. Або яшчэ стань пад букам. Маланка ў бук не ўдарыць!» «Ніколі?» — спытаў Нік. «Не ведаю ніводнага такога выпадку», — адказаў бацька. «Добра. Буду помніць пра бук».

Мы добра ведаем, што маланка часцей за ўсё б'е ў дуб, сасну, елку. Назіранні паказваюць, што ў бук маланка б'е вельмі рэдка.

А ці расце ў нас на Беларусі бук? Так, расце дзе-нідзе на Брэстчыне...

Вось яшчэ адна парада, праўда, у нашых мясцовых умовах не зусім прыдатная. Бо тут няма ні салёнага мора, ні гарачага Сонца, ні трапічнага дыхання Гальфстрыма. Чытаем эпізод з аповесці «Стары і мора», дзе Стары вымушаны быў есці злоўленую макрэль у сырым выглядзе:

«Ну, да чаго ж яна брыдкая, агідная, калі сырая. Ніколі больш не выйду ў мора без солі... Будзь у мяне галава на плячах, — думаў ён, — я цэлы дзень паліваў бы нос лодкі марской вадой і даваў бы ёй высахнуць — к вечару ў мяне была б соль! І як я гэтага не прадугледзеў!»

Ёсць у творах Хемінгуэя парады, як распаліць касцёр у вільготнае надвор'е, як адшукаць поўнач і поўдзень па зорках, як пазнаць птушак і звяроў па іх галасах, прыводзяцца многія іншыя карысныя практычныя звесткі. Дастаткова толькі чытаць гэтыя творы не ў спешцы, а ўважліва, з зацікаўленасцю.

В. НАЛІМАЎ.

Віно з кляновага соку

На тры ці чатыры кубкі кляновага соку пакласці адзін фунт мёду, крыху лімоннай скуркі і гваздзікі і паварыць гадзіну, здымаючы пену. Затым астуджаную вадкасць заквасіць трыма сталовымі лыжкамі свежых дражджэй і, калі вадкасць перабродзіць і зробіцца светлай, разліць па бутэльках, закаркаваць і паставіць у склеп.

Для лепшага выгляду замест мёду можна класці цукар і дадаваць у бутэльку па некалькі разынак.

Бярозавік

Як толькі набралі бярозавага соку, яго трэба адразу ж разліць у бутэлькі. У кожную бутэльку пакласці па кавалачку лімона разам з цэдрай, але без зярнят, 4—5 буйных разынак з зярнятамі, кавалачак віннага каменя памерам з маленькую гарошыну, поўную чайную лыжку цукру і поўную лыжку самага лепшага спірту ці каньяку. Бутэлькі старанна закаркоўваюць, заліваюць коркі смалой і кладуць у склеп на шэсць тыдняў. За гэты час бярозавік перабродзіць і будзе прыдатным для піцця.

Бутэлькі трэба запаўняць так, каб невялікая частка заставалася пустой.